

2018/6

BUDAPEST

A VÁROSLAKÓK
FOLYÓIRATA

A GYAKORLÓ
REFORMER
Korányi Frigyes

PIACI ARCOK
Zenésztől
a birkózóig

LIBAZSÍR-
TRÜKKÖK
A nagy háború

A LÁNCHÍD:
METAFORA
Hotel Clark

Sétálunk,
sétálunk

Roma-e a cigány? És a gipsy?





BUDAPEST

Erzsébet tér, 2018. június 4. 13 óra 14 perc FOTÓ: RIC/9s

TARTALOM

SÉTÁLUNK, SÉTÁLUNK
Roma-e a cigány? És a gipsy? 2
Horváth Júlia Borbála

EMANCIPÁCIÓ
Korányi, a gyakorló reformer 6
Kapronczay Károly

A NAGY HÁBORÚ
Libazsírtrükk és
négyzázezer korona 10
Daniss Győző

Piaci arcok 13
Tarján Balázs

FORTEPAN BUDAPEST 16
Simplicissimus Budapestje 18

ÉPÍTETT VILÁG
Szélsőséges feltételek között 20
Bojár Iván András
A tér élni kezd 25
Olajos Anna

MÁS KOR – MÁSKÉNT
Céklafagyi, céklafagyi
hú, de finom! 26
Elek Lenke

Turczai István: Írni vs. Inni 28

Mit vásárolt Jucika? 28
PIM Nyári Fesztivál feat. V4 29
Szívmelengető történetek
a múltból 29
Julian Rosefeldt: Manifesto 29
Írány a Levéltár! 30

Siklóssy László:
Az országgyűlési beszéd útja 30
Buza Péter

A valóság esetlegességei 31
Zappe László

Alkalmi boszorkányegyetem
nyílik a múzeumban 31

SZOBORPARKŐR
A fejtelenség sampion 32
Jolsvai András

A VÁROSLAKÓK FOLYÓIRATA

Pro Cultura Urbis díj 2007

XL. évfolyam, 6. szám

megjelenik minden hónap 15-én

Alapítva: 1945

I–III. évfolyam: 1945–1947

Szerkesztő: Némethy Károly,
Lestyán Sándor

IV–XXVI. évfolyam: 1966–1988

Szerkesztő: Mesterházi Lajos,
Fekete Gyula, Vargha Balázs,
Jávor Ottó, Szabó János

Főszerkesztő:

Buza Péter

Olvasószerkesztő:

Saly Noémi

Szerkesztőbizottság:

Angelus Róbert, Buza Péter,**Hidvégi Violetta,****Kirschner Péter,****N. Kósa Judit** (publicisztika),**Saly Noémi,****Sándor P. Tibor** (archív fotó),**Török András**

(Simplicissimus Budapestje)

Facebook oldalunk szerkesztője:

Vadász Ágnes

A szerkesztés műhelye

a Nagy Budapest Törzsasztal

A szerkesztőség levelezési címe:

1054 Budapest, Honvéd utca 3.

budapestfolyoirat@summa-artium.hu

www.budapestfolyoirat.hu

Kiadja a Summa Artium Nonprofit Kft.

Felelős kiadó: Török András

1054 Budapest, Honvéd utca 3.

Telefon és fax: 318-3938

Lapigazgató: Szűcs Andrea

A BUDAPEST partnere

a Városháza Kiadó

Kiadóvezető: Csomós Miklós

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár

1088 Budapest, Szabó Ervin tér 1.

Telefon: 411-5000

Terjesztés: Magyar Posta

Reklamáció: 318-3938

Tördelés: Görög Gábor

Nyomdai munka: Pharma Press Kft.

1033 Budapest, Szőlőkert utca 4/a

Telefon: 577-6300, fax: 577-6362

ISSN: 1785-590X

Nyilvántartási szám: 2.2./4/237/2004

Címlapon:

Roma-e a cigány?

(2. oldal)

Fotó: RIC/9s

A hátsó borítón:

A nagy háború

(10. oldal)

BUDAPEST

tudatos építésének kis híján másfél évszázados története fontos állomásához érkezett a sorban harmadik Orbán-kormány megalakulásakor. A főváros és az agglomeráció fejlesztése önálló államtitkárságot kapott a kabinetben, ami határozottan előremutató változás ahhoz a korábbi gyakorlathoz képest, hogy a budapesti beruházások a legkülönbözőbb tárcák – habár javarészt a humánerőforrás-minisztérium sportrészlege – bugyrainak legmélyén formálódtak, majd dőltek el. A Budapesttel szembeni békülékenység jelének tekinthető az is, hogy Fürjes Balázs államtitkár egy májusi konferencián kijelentette: tízéves városfejlesztési stratégiát készítenek, és ennek kidolgozásába a főpolgármestert is bevonják.

Ismételjük meg: ez derűlátásra okot adó fordulat, hiszen az elmúlt nyolc év történései mind arra mutattak, hogy egyre inkább a budapestiek feje fölött dőlnek majd el a városigazgatás legfontosabb kérdései. Láttuk: a választott vezetőket és az egyszerű polgárokat is meglepetésként érte korábban a Fővárosi Közgyűlés gyökeres átalakítása csakúgy, mint például az utóbbi évek legkomolyabb építkezése, a vizes világbajnoksághoz kapcsolódó beruházások sorozata. És ha sorra vesszük a többi fejlesztést a Kossuth tér átalakításától a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Ludovika-beli elhelyezésén át a jó ideje csak formálódó Liget-projektig, ugyancsak azt tapasztaltuk: ezek olyan, az államnak fontos vállalkozások, amelyeknek mellékesen Budapest szolgál a helyszínül.

Ehhez a statisztika szerephez képest tehát kétségkívül előremutató ígéret, hogy az államtitkárság partneri státuszt szán a főpolgármesternek a soron következő döntések meghozatalakor. Így viszont felvetődik a kérdés: biztos-e az, hogy a főpolgármester egymaga képes képviselni a városban és környékén élő két és félmillió embert, minden negyedik magyar állampolgárt? Valóban egyetlen tisztviselő vállalt kell terhelnie minden olyan döntésnek, amely az ország központi régiójára vonatkozik? Hiszen bármennyire ott áll is mögötte a szakértők százait felvonultató hivatala, a Fővárosi Közgyűlésre mint testületre már aligha támaszkodhat. Nem pusztán azért nem, mert a közgyűlési tagokat nem közvetlenül és ezzel a felhatalmazással választják, hanem mert a tanácsban ülő kerületi polgármesterek egészen más érdekeket hivatottak képviselni, mint mondjuk az agglomerációba tartozó városok első emberei.

Nem véletlen, hogy egy névleg hasonló történelmi helyzetben – amikor az osztrák és a magyar állam közötti kiegyezésre sor került – a magyar főváros fejlesztését célul tűző akkori vezetők egy önálló testületre bízták a budapesti építkezésekkel kapcsolatos döntéseket. A még a Budapest formális megalakulása előtt felállt Fővárosi Közmunkák Tanácsa hangsúlyozottan az állam és a város partnerségén alapult, mindkét fél kilenc-kilenc tagot adott a testületbe, és olyan anyagi erővel, valamint szakértői háttérrel rendelkezett, hogy a beruházás felelőseként képes volt irányítani többek között a Nagykörút és a Szabadság tér kialakítását, illetve a régi pesti Belváros helyén egy új városrész megteremtését.

Ha valamikor, akkor ma nagyon is időszerű lenne a Közmunkatanács újraalakítása. A rendszerváltáskor létrejött városi struktúra aránytalanul erős jogosítványokkal ruházta fel a kerületeket, és erre a széttagoltságra csak ráerősített a Fővárosi Közgyűlés de facto megszüntetése. Hogy egy ügyes beruházó vagy éppen maga a helyhatóság, illetve az állam ebben a sokfejűségben kiválóan megtalálja a boldogulás lehetőségét, azt csaknem harminc év történései és az eszetlenül vagy kínos kompromisszumok árán megvalósult „fejlesztések” bizonyítják. Egy átláthatóan működő, paritásos testület azonban végre utat nyithatna a főváros és környéke összehangolt, távlatos és a forrásokkal józanul bánó fejlesztése előtt.

Az utóbbi hónapok esetei különösképpen rávilágítottak ugyanis arra, hogy az építés egyben rombolás is lehet. Ha nem a nyilvánosság előtt megmértettt érvek alapján dől el, húzzanak-e fel felhőkarcolót a Kopaszi gáton, vagy hogy milyen és mennyi sportlétesítmény épüljön még a fővárosban, illetve hogy milyen sorrendben valósuljanak meg az időtlen idők óta tervezett és fájón hiányzó új gyorsvasúti vonalak, akkor a városlakó a sikeres beruházások mögött is a zúrt, a mutyit, a befolyásolhatatlan döntéshozást fogja látni.

A Közmunkatanács újbóli megteremtése természetesen önmagában még nem garancia Budapest felvirágzására. De egy szakembereket felvonultató, minden érdekeltnek részvételt biztosító testület léte feltehetően több esélyt ad a kiegyensúlyozott működésre, mint ha a fejlesztési kérdéseknek pusztán az erős emberek állandósuló meccseiben kell eldőlniük.

Az új államtitkárság vezetőjének kinyilvánított szándéka, hogy a főváros jövőjéről konzultálni fog a leginkább érdekelttel, a város és környéke lakóival. Íme tehát egy konkrét kérdés, amelyet meg lehetne velünk beszélni. Minket, a Budapest szerkesztőségét is felettébb érdekelné, mit gondol a Fővárosi Közmunkák Tanácsa újraalapításáról

ROMA-E

A CIGÁNYY?



Csak sétálj mellettem, és legyél a barátom! Rendhagyó városnézés a nyolcadik kerületben, célja hogy csökkenjenek a romákkal kapcsolatos előítéletek. Magyarországon a cigányellenesek jelentős része nem ismeri igazán azokat, akiket elutasít. Egy alapítvány magánembereknek, iskolai csoportoknak, szervezeteknek teremt lehetőséget találkozásra és beszélgetésre roma fiatalokkal.

(Uccu nyomán)

ÉS A GIPSY?



Füledő nyárelőn szinte délibábok nyílnak a négyes-hatos sínjei között, a korán kelők hazafelé igyekeznek, a későn ébredők mostanság másznak elő barlangjaikból. Preferált a pálmafás strandgatya és a pacsker, izompóló (értsd: atlétatrikó) feszül a színes tetkökon. *Micsoda előítéletek!* Mini csoport gyülekezik a Népszínház utcai fagyfaltozó előtt, a mai kirándulás igazán különleges; cégvezető, szociológus, újságíró, főiskolai diák és egyéb élet-érzékeny érdeklődők szakítottak időt arra, hogy végigmenjenek a jó hír nyomán: a Magdolna-negyed már nem az, aminek egykor hírllett.

Budapest egyik legsokszínűbb kerületébe hívjuk az érdeklődőket, hogy testközelből ismerjék meg a nyolcadik kerület speciális részét, és az ott élőket. A sétánk annyiban egyedülálló, hogy az alapítvány roma önkéntes fiataljai vezetik. Ők osztják meg személyes tapasztalataikat, és beszélnek a többnyire romák által lakott városrészről. A séta során a résztvevők bármilyen kérdést feltehetnek...

Most akkor cigány vagy roma? Nem tétováznak a jelenlévők, belevágnak a közepébe, s bár hallották már százszor, most ők is hiteles választ szeretnének átélni, amellyel megvédhetik – példának okáért – a cigány-



zene becsületét. Zenészcsaládokban egyenesen sértés, ha leromázzák a muzsikust. . . Tejárcú résztvevő szórakoztató történetekkel múltatja a várakozás perceit, s ad számot arról, pályáján hogyan, s miképpen került kapcsolatba az idegen nyelvvel; pláne a nyelvtannal. Nekünk, romáknak pontosan tudnunk kell, mit jelent a cigánységünk. . . Ily egyszerű a válasz, amellyel a jelenlévők némileg engedélyt kapnak arra, hogy használhassák az ősi elnevezést is. A túravezető

és segítője tökéletesen eligazodik e kérdésben, s egyszer sem hibáznak.

A roma kultúra alig jelenik meg a közbeszédben és a médiában. Pedig mindkét fél századra sokat segítene! Gettó, büntanya, piszok, nyomor. Nagyjából ezek a főbb jelzők. De sétáljunk végig a Népszínház utcán, és kiderül, milyen komoly kulturális múlttal rendelkezik. A kerület ezen részében ma is keverednek az etnikumok: cigány, zsidó, muszlim, kínai populációval. Hogy miért? Itt a legolcsóbbak a lakások a Belvárosban. Közel a Keleti pályaudvar, az utca a hajdani kereskedelmi útvonal mentén a Teleki téri piachoz fut ki. A szolgáltatások a sajátos életmód szerinti szükségletekre épültek. Persze a Corvin-negyed mögötti területre magam sem szívesen térek be...

Kedvtelve indul útnak a csoport, s meglepő élmény a Palota-negyedre emlékeztető homlokzatok látványa. *Ha Blaha Lujzának jó volt. . .* A társaság áhítattal pillant fölfelé, és



a művésznő ablakából nyíló kilátást fürkészi, de nem találja, mert a hajdani Nemzeti Színház épületét jó pár kilométerrel arrébb sodorta a történelem.

Ünnepelt színésznőként gyakran előfordult, hogy előadás után cigánnyal húzatta valamelyik szórakozóhelyen, és maga is bekapcsolódott a mulatságba. Imádta a magyar cigányzenét, ami valóban egyedülálló. Primás, brácsás, cimbalmos, bőgős a klasszikus felállás. Az első cigány származású színésznő Hegyi Aranka volt, a Népszínház tagja.

Nem is kell ennél több, a korabeli hangulat fokozására a következő állomás az egykori közkedvelt BÁV-zalogház; újabb nyelvi nehézséggel. A külföldieknek tartott vezetésen nehéz elmagyarázni, miféle intézmény is az. Ékszerbolt? Megőrző? Hitelpont? Próbálkoznak a megszólítottak, de egyik változat sem bizonyul életképesnek.

A magyarok közül sokan azt hiszik, elsősorban az ékszeres cigányok használják a zálogot; nagydarab, kigyúrt kopaszok, kilós láncsal a nyakukban. Holott nemcsak ékszerrekről van szó. Őt-hat zálogfiók is működik itt egymás mellett, s igazság szerint az itt élők közül sokan igénybe veszik. Sajnos a cigányság és a szegénység fogalma sok esetben összeforr. . .

A rács megannyi történetet rejt, odabent összedőlt bútorok, lepattogzott festék jelzi az idő és a divat múlását. Emlékszem. . . Kezdi

Az én apukám zenész volt, és ha tehetne, aranyat inkább vett, mint eladott, mert az értékálló. Én nem szeretem annyira, de azt gondolom, tartaléknak jó. Akármít csinálunk, a gyűjtögetés része a gondolkodásunknak. Na, de találtok-e más érdekességet a házon?

A társaság buzgón pásztázza szemével a falakat, és az alsótól a felső tégláig letapo-gatja a Népszínház utca tizenhatot. Közép-lepusztult épület, sok emelettel, a nyitott ablakok mögül hamiskás zongoraszó hallatszik. Számokat kerestek! Érkezik a segítség, s rövidesen a válasz. *Ezernyolcszázhetven!*

Akkor alapították, az utcafronton azóta is üzemelő kalapos műhelyt. Az első emeleten lakott a tulajdonos, följebb a cselédek és a bérlők. Klasszikus beosztás. A háború után olcsó munkaerőt a romák között találtak, tulajdonképpen ők építették újjá a kerületet. A rendszerváltáskor viszont őket bocsátották el először. . .

Szemből turistacsoport érkezik, gördülő tornacipő és fényképezőgép az ismertetőjegy. Futó welcome és good bye... után mindenki teszi a dolgát, s ki-ki halad a következő megálló felé; a Kiss József utca sarkára.

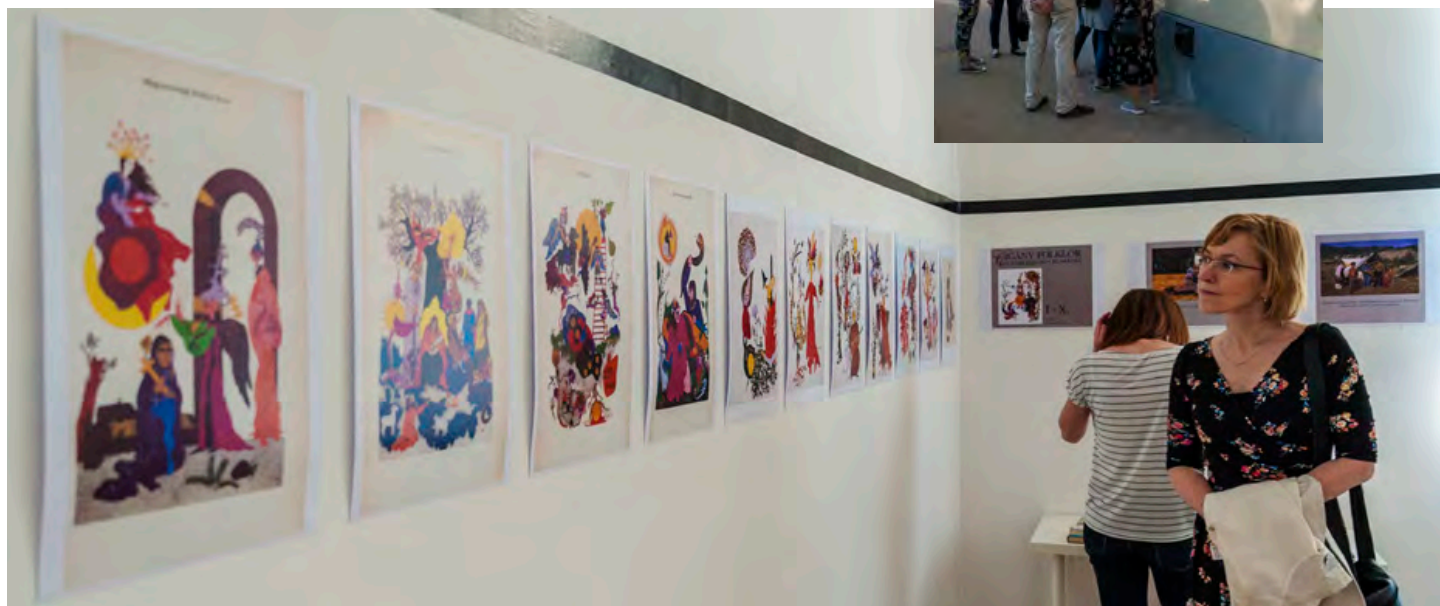
Aki fölfelé néz, az biztosan nem idevalósi! A helyiek nem is ismerik, hol élnek! Például közületek látta-e valaha valaki a homlokzati mozaikképet? Szerintetek, mit ábrázol?

Bevonulás a kerületbe. . . Bikaviadal. . . Lánykérés. . . Meglődul a társaság fantáziája,

A felső szinten maga Kiss József, költő, szerkesztő élt. Szalonjában rendszeresen összegyűltek az íróemberek. A túlsó oldalon kezdődik az Auróra utca, ami a nevét az ismert irodalmi folyóiratról kapta, melyben Kisfaludy Károly először megjelentette a Himnuszt és a Szózatot. Most pedig megérkeztünk a bázisra, a Napházhoz. . .

A Népszínház-Bérmocsis-Nagyfuvaros utca trigonban széles portállal várja az érdeklődőket a közösségi ház. A kirakatban napszitta plakátok hirdetik az egykori rendezvényeket, néhányan a falhoz támaszkodva cigiznek, aztán mennek a dolgukra.

A ház nemrég még jelentős szerepet töltött be a romák életében. Többfunkciós rendezvényhelyként, hétvége napközben imaház, este diszkó, kiállítások, találkozási lehetőségek színtere volt. Sajnos sok esetben becsukódik ajtaja



az egyik sétáló. Gyerekkoromban sokszor játszottam otthon ékszerekkel; előfordult, hogy egyik napról a másikra eltűnt valamelyik, és a dad elárulta, hogy beadta a zálogba. Pár héttel később kivette, és visszakerült a helyére. . . A túravezető bólogat, s viszontba' ő is mesél személyes történetet.

s mielőtt a posztmodern is elvenné magának, ami jár az absztrakciós mezőben, kitudódik a valódi szándék, s a kép címe: *A sör ünnepe*. Tervezte Róth Miksa. Alig mentek mellé a találatok, s az egykori Dreher Sörgyár üzemének díszítése megmutatja, így is lehet fogadni a munkásokat.

a cigányok előtt, de ez nem egyedi jelenség, hiszen a Gozsdu-udvarból is kitiltották őket...

De mégis: ki dönti el, mikor barnult le a betérni vágyó? A kérdések újfent a lényegre tapintanak. És miért nem működik? Folytatódik a tájékozódás, és egy velős: nem tudni. . . látszólag pontot tesz az eszmecsere végé-



re. A sétálók viszont szeretnék végigvinni a témát. A diszkók is folyamatosan bezárnak, és nemcsak a környéken! A plázák, az ingyenes utcabálok, a virtuális tér erősödése miatt... Próbálják menteni a menthetetlent, s a társaság újabb autentikus helyszínre érkezik.

A nyári melegben, a lakók a mai napig kiülnek a kapu elé. Olyankor a Nagyfuvaros utca leginkább mediterrán városkára hasonlít, ahol mindenki mindenkit ismer, és jól érzi magát. Most viszont nézzetek lefelé! Ez is csillagos ház, és a romák elhurcolásának állít emléket. A cigány családokban hosszú ideig nem tudták, hogy a nagyszülők túlélők voltak. Sajnos kevés kézzelfogható kutatás számol be arról, pontosan mi történt ezerkilencszáznegyvennégyben...

A házfalon Danika, Janika, Xéni, Joshi és a West Side hagyott nyomot, előtte a kilencvenkilences autóbussz lustán kanyarodik a II. János Pál pápa térre, és a csoport végül eléri az úti célt, a Magdolna-negyed közép-pontját. Ez volna a Mátyás tér? Csodálkoznak a kívül-lakók, amikor megállnak a térköves, felvirágzott, padosított, őrző-védő park bejáratánál. Körbeáll a csoport, hallgatják tovább a történeteket, s minduntalan visszakanyarodnak az eredeti kérdéshez.

Roma? Lovári néven férfiembert jelent. Gipsy? Ha magamat meg kell nevezni, akkor inkább cigány vagyok...

S mutatja a zászlót, amely felül kék, alul zöld, előtérben az utak vándorával, a vörös szekérkerékkel.

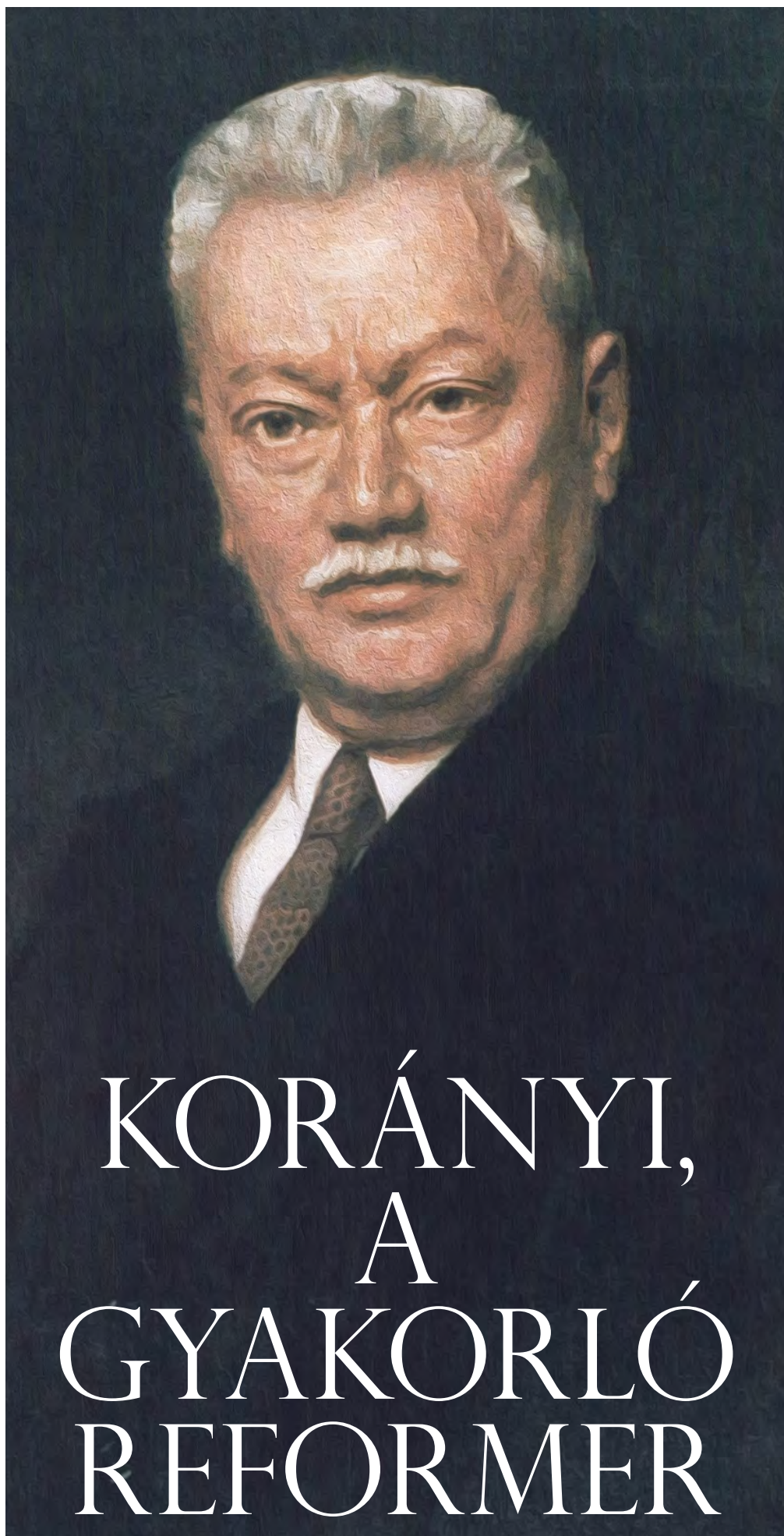
1867: XVII. t.-c.

1. §. „Az ország izraelita lakosai a keresztény lakosokkal minden polgári és politikai jog gyakorlására egyaránt jogosítottaknak nyilvánítatnak.

2. §. Minden ezzel ellenkező törvény, szokás vagy rendelet ezennel megszüntettetik.”

A két rövid mondat, száz évek küzdelmeinek lezárása, amely küzdelmek során a magyarországi zsidóság emancipációjáért érvelt, tárgyalt, s tett konokul újabb és újabb lépéseket. 1867.

december 27-én az uralkodó szentesítette a törvényt, amely 1868. január elsejével – százötven esztendeje – hatályba lépett. Olyan új helyzetet teremtve az ország s Budapest izraelita vallású polgárainak, amelyben nem volt többé kérdés, van-e bármi jogi természetű akadálya annak hogy kiteljesíthessék tehetségüket. Hogy elismerést szerezzenek maguknak, olykor nemzedékek óta itt élő felmenőiknek, hogy beírják nevüket egy szakma vagy éppen a város közössége, akár a nemzet történetébe, hogy fiaik, egzisztenciájuk örökösei, fényes pályát futhassanak be. Ahogy a kiváló orvos: Korányi Frigyes.



KORÁNYI, A GYAKORLÓ REFORMER

A magyar orvostudomány kiemelkedő egyéniségei sorába tartozik *Korányi Frigyes* (1827–1913), a hazai belgyógyászati iskola megeremtője, a magyar medicinát a 19. század utolsó harmadában európai rangra emelő, úgynevezett pesti orvosi iskola egyik szellemi vezetője.

A centristák politikai tervezőmunkája találkozott a pesti orvosi iskola orvosi-egészségügyi törekvéseivel. A prevención alapuló politikai-szociálpolitikai szemlélet találkozott az orvosi-egészségügyi prevenció szükségességét felismerő orvosok programjával és törekvéseivel. E folyamatnak volt részese, meghatározó egyénisége Korányi, a márciusi ifjak egyike, a később neves professzor.

János, Viktor, Sebald

Friedrich Joachim Kornfeld (??–1826) bécsi bankár, a napóleoni háborúk idején a hadsereg egyik hitelezője és felvásárlója a Napoleon bukását követő inflációban elvesztette vagyonát. A 18-19. század fordulóján született három fia, *János, Viktor és Sebald*. Mindhárman a bécsi egyetem orvosi karán szereztek seborvosi és szülésmesteri oklevelet, hogy aztán az 1820-as években Magyarországon telepedjenek le, s kezdjenek sikeres karriert.

János (1795–1880) 1824-ben Szatmárnémetiben telepedett le, s lett püspöki háziorvos, 1838-tól megyei főorvos. 1828-ban katolikus hitre tért, 1848-ban változtatta családnevét – fivéréivel együtt – *Korányira*. Egyik unokája *Nyíri Sándor* (1854–1911) altábornagy lett, 1903 és 1905 között a Tisza István vezette kormány hadügyminisztere, majd képviselő, 1911-től a Királyi Testőrség parancsnoka.

Viktor Móricz (1796–1870) 1829-ben költözött Máramarosra, előbb városi orvos, majd 1839-től Máramaros vármegye tiszti főorvosa. Családjával 1833-ban katolikus hitre tért. Elsőszülött fia, *Frigyes* (1827–1903) joghallgatóként a Bécsi Légiónagy, majd a magyar honvédség főhadnagya. 1851-ben befejezte a jogi tanulmányait, törvényszéki bíróként dolgozott. Jeles leszármazottja *Korányi Imre* (1896–1985) Kossuth-díjas műgyógyászati tanár.

A legfiatalabb Kornfeld-fiú, Sebald 1825-ben Nagykállóban vette feleségül *Nyíri (Kandel) Annát*, akitől kilenc gyermeke született. 1837-ben tért katolikus hitre. Kiváló orvos, gyakorló műfordító: Petőfi verseit ültette át németre, a kötet Bécsben jelent meg. Második fia, *Imre* (1830–1909) végzős gimnazistaként, 1848 novemberében három osztálytársával beállt honvéddnek. Zászlóaljukat 1849 szeptemberében az oroszok Tokaj alatt szétverték. 1853-ban a pesti orvosi karon gyógyszerészmesteri oklevelet szerzett, 1868-tól Nyíregyházán nyitott – Oroszlán Patika néven – saját üzletet.

A forradalom orvosa

Kornfeld Friedrich bankár leghíresebb unokája, Sebald fia, *Korányi Frigyes* 1827. december 10-én született Nagykállóban. Elemi iskolát itt, középiskolát a szatmárnémeti piaristáknál végezte. 1844-ben beiratkozott a pesti orvosi karra, de orvosi tanulmányai mellett nem feledkezett meg az irodalomról sem: 1846-ban *Oroszhegyi Józsa* (1822–1870) medikus, a pesti radikális ifjak egyik vezetője olvasókört alapított, a tagok között ott találjuk Frigyeset is. Törzshelyük a Pilvax kávéház volt. Még csak tizenkilenc éves, amikor megjelenik első írása az Orvosi Társaság Szózat az orvoskar javaslattevő bizottságához címmel. Ebben a képzés reformját sürgeti. Kiváló szónoki képességekkel rendelkezett, az egyetemi ifjúság egyik vezérének tekintették.

1913-ban írt emlékiratában meglehetősen részletességgel meséli el 1848. március 15. történéseit. Őt is beválasztották abba a bizottságba, amely a főváros kívánságait tolmácsolta az országgyűlésnek. 1848. május elején tagja a küldöttségnek, amely Kolozsvárra utazott, hogy üdvözölje Magyarország és Erdély egyesülését. Ugyancsak tagja annak a bizottságnak, amelynek feladata az orvosképzés reformjának előkészítése és a tanszabadság elveinek érvényesítése lett volna.

1848. szeptember 2-án a szabadságharc önkéntes nemzetőrök „zászlóalj-orvosukká” választották, egységük *Jelasić* csapatai ellen vonult. Korányi ott volt a horvátok ozorai fegyverletételénél is. Amikor hivatalosan is megalakult a Honvédség, az elsők között kérte átvételét a honvédorvosi karba. 1848. november 10-én orvosnak nevezték ki a szabadságharc 104. sz. zászlóaljhoz, beosztási helye a pesti honvédkórház lett.

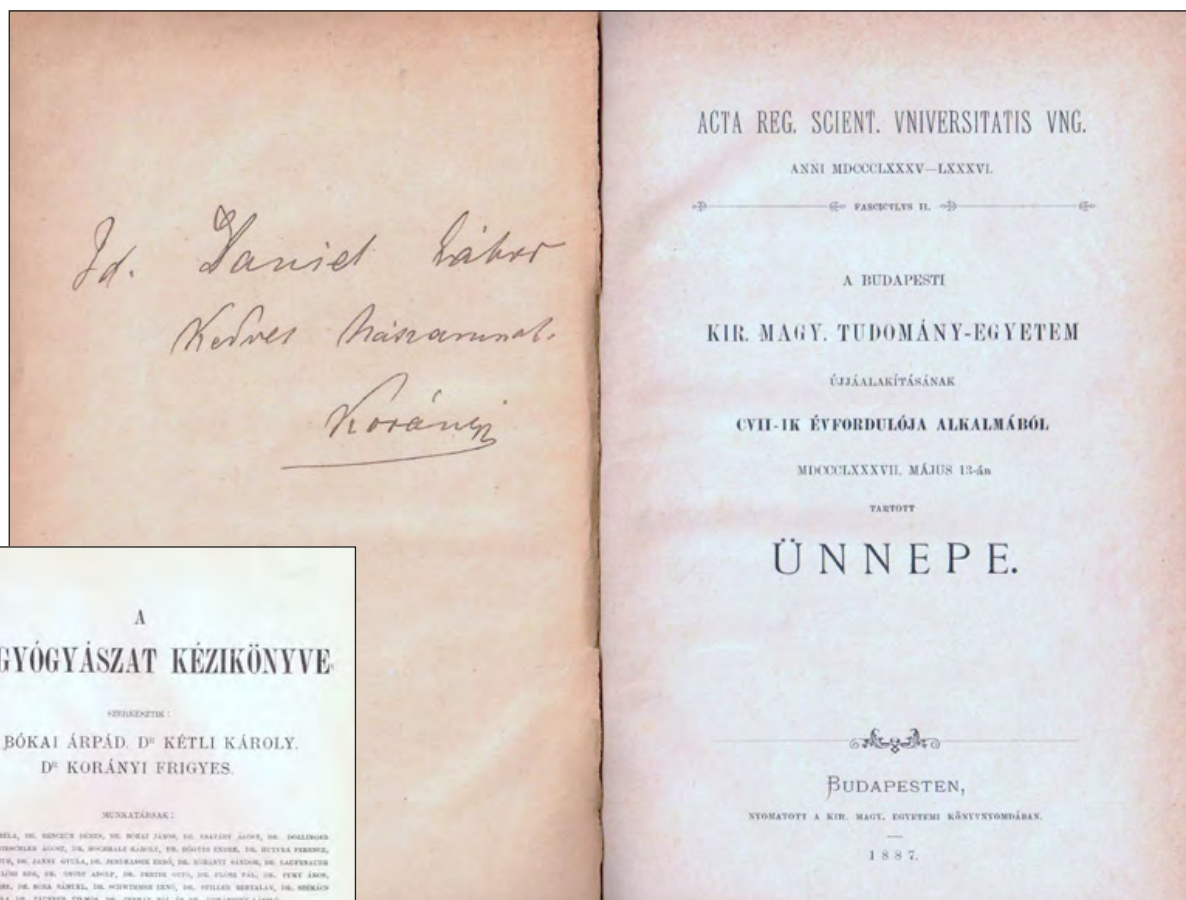
Amikor a magyar kormány az osztrák hadsereg támadása elől Debrecenbe tette át a székhelyét, elhagyta Pestet, Debrecenben át Nyíregyházára távozott, ahol csatlakozott alakulatához, illetve annak táborigazgatójához. Itt töltött négy hónapot, miközben szakmai vitába keveredett a kórház polgári orvos igazgatójával. A honvédorvosi kar főnökétől új beosztást kért. *Lumniczer Sándor* főorvos, 1849. július 2-án a 104. honvédzászlóalj ideiglenes főorvosának nevezte ki. Zászlóalj végigharcolta az oroszok ellen vívott csatákat. A világségi fegyverletétel után Korányi rövid ideig a nagykállói szülői házában tartózkodott, majd tanulmányainak folytatására Pestre utazott.

Felségsértés, hazaüzetés

Pest alaposan megváltozott, a félelem, a bizonytalanság lett úrrá. A tanulmányok folytatására csak a legbátrabbak jelentkeztek, a tanári kar egyelőre nem foglalkozott Korányi „szerepével”, mert egymással voltak elfoglalva. *Balassa Jánost* az Újépületben tartották fogva, a kiszabadításáért egy bizottság – amelyet Korányi vezetett – ment *Prottmann* rendőrfőnökhöz, talán ennek is köszönhető, hogy Balassát hamarosan szabadon engedték. Ekkor szövődött közöttük barátság: Balassa a még szigorú medikus Korányit tiszteletbeli segédjévé fogadta, és egy – haláláig őrzött – Lürer-féle sebészeti műszertárral ajándékozta

Vaskorona rendjének
másolata
(az eredeti elveszett)





A főorvos úr notesze



meg. Korányi 1852-ben kapott orvosdoktori oklevelet és Balassa ajánlásával a bécsi Schuh professzor sebészeti klinikájára került „műtönövédeknek”.

Valójában szép sebészi pálya előtt állt, amikor 1852. április 24-én beidéztek a bécsi rendőrkapitányságra, felség-sértés vádjával kiutasították Bécsből és Pestről, és szülővárosába, Nagykállóra száműzték. A vád szerint egyik rokonának, *Kand Pálnak* írott levelében *Ferenc József* császárt, akit a schönbrunni kirándulás alatt látott lovagolni, „jóképű gyerekek” nevezte. A levelet felbontó rendőrségi tisztviselő ezt „jó tápláltnak” fordította.

Nagykállóban részben apja praxisát segítette, részben a szülői háztól nem messze bérelt házban rendelt, végzett betegmegfigyeléseket, kisebb sebészi beavatkozásokat. 1855-ben *Markusovszky Lajossal* és *Hirschler Ignáccal* két hónapot töltött Párizsban, felkeresve az egyetemet, hallgatták a neves professzorok előadásait. 1857-ben – külön

engedéllyel – két hónapot töltött *Braun* bécsi szülészeti klinikáján. 1858-ban európai tudományos körutat szervezett, *Markusovszkyval* és *Hirschlerrel* együtt felkeresték Prága, Lipcse, Párizs és London neves intézeteit,

Nagykállói évei alatt alapvető tanulmányokat írt a hazai orvostudomány reformjáról, szakkérdésekben többek között a malária okozta lépmegnagyobbodásról és a gyermekhalandóságról. Két alkalommal pályázott a magántanárságra, 1864-ben a kolera megbetegedéssel foglalkozó pályázatát végül elfogadták, és a pesti kar magántanára lett. A környék arisztokrata családjainak orvosaként ismerkedett meg *Majláth Antal* volt kancellárral, akinek közbejárására megsemmisítették az 1852-ben született száműzetési határozatot. A Bach-rendszer bukása után a megyei közgyűlés megyei főorvossá választotta, e tisztségében rendezte a megyei fogdák és börtönök higiéniai helyzetét, növelte a bábák fizetését, a megyei pénzalapból támogatta képzésüket, javaslatot tett a hatósági orvosok bérének rendezésére. Legjelentősebb intézkedése a nagykállói – a későbbi megyei – kórház megalapítása.

Körülményes kinevezés

1860-ban házasságot kötött tolcsvai Bónis Malvinnal, Bónis Sámuel alispán (1848/49-ben kormánybiztos) leányával. Házasságukból született *Korányi Sándor*

(1866–1944), az európai híró belgyógyászprofesszor és *ifj. Korányi Frigyes* (1869–1935) gazdaságpolitikus, többszörös pénzügyminiszter.

Különös történet Korányi Frigyes egyetemi tanári kinevezése. 1863-ban *Sauer Ignác* halálával megüresedett a pesti orvosi kar belgyógyászati tanári állása. A pályázatot *Wagner János* nyerte, aki addig a hároméves sebésztanfolyamon oktatta a belgyógyászatot. A második helyen Korányi Frigyes végzett. Az egyetemi szabályzat szerint a Wagner kinevezésével megüresedett tanszékre a második helyezettet kellett volna kinevezni. Ennek ellenére új pályázatot írtak ki, amelyen Korányi Frigyeset választották az első helyre. Az eredmény-



hirdetés furcsa fordulatot vett: az uralkodó a második helyen végzett Gebhardt Ferencet akarta kinevezni, aki a „kiszivárgott” hír alapján már a kinevezési vacsorát is megtartotta. Egy másik hír szerint valaki ráírta Korányi pályázatára, hogy református (a vallási egyensúlyt betartó egyetemen ekkor katolikust kellett kinevezni). *Bónis Sámuelné*, Korányi anyósa nyomban Bécsbe utazott,

és kihallgatást kért gyermekkori ismerősétől, *Károlyi* gróf alkancellártól. Tisztázódott a „félreértés”, Gebhardt kinevezését visszavonták, Korányi Frigyeset nevezték ki egyetemi tanárnak.

1884-ben tolcsvai előnévvel – Adolf fivérével együtt – nemességet kapott, majd 1908-ban bárói rangra emelték. 1886-1887-ben az egyetem rektora lett, 1891-ben a felsőház örökös tagjává nevezték ki. Az Országos Közegészségügyi Tanácsban hosszú ideig az elnöki tisztséget viselte, kezdeményezésére alakult meg 1895-ben az Országos Igazságügyi Orvosi Tanács. Az ő elképzelései szerint épültek fel a budapesti orvosi kar épületei, klinikai telepei, bevezette a belklinikai gyakorlatba a laboratóriumi kutatást, a biokémiai, később a röntgen-vizsgálatokat, a belgyógyászati szakvizsgánál a kórbonctani és ideggyógyászati gyakorlatot.

Morbus hungaricus

Önálló tudományos eredményei főleg a mellkasi betegségekkel kapcsolatosak, az elsők között foglalkozott a relatív szívbillentyűzavarokkal. 1894-ben kidolgozta a morbus hungaricus, a tuberkulózis legyőzésére a sanatóriumi rendszert, a tüdővizsgáló-rendelői hálózatot. Nevéhez fűződik az 1905-ben megnyílt Erzsébet Tüdőszanatórium megtervezése, anyagi alapjainak megszervezése, felépítése, és az egyik kezdeményezője volt annak, hogy a tébécéseket az állam ingyen gyógyítsa.

Ugyancsak kezdeményezője volt a hazai gyógyfürdők jobb kihasználásának, az úgynevezett gyógyturizmus fejlesztésének. Megalapította a Magyar Balneológiai Egyesületet. 1884-ben a Magyar Tudományos Akadémia tagjai sorába fogadta. 1908-ban visszavonult, klinikáját legjelentősebb tanítványa, a fia, *Korányi Sándor* vette át.

1913. május 19-én hunyt el Budapesten.



Zseb-műszertára

LIBAZSÍRTRÜKK ÉS NÉGYSZÁZEZER KORONA

A nagycsarnoki kofák kicsiben kezdtek. Először csak kevéske vizet lötytintettek a tejbe. Aztán egyre többet. A háború vége felé már az a mondás járta, hogy nem a tejet hígították vízzel, hanem a csapvízbe csurgattak valamennyi tejet – aztán a színtelen lötyöt mésszel fehéritették, silány minőségű liszttel, korpával „tartalmasították”.



*Burgonyát osztanak a háborús
Budapesten*

Híába maximálták az árakat a hivatalok, hiába szabtak ki pénzbüntetést, olykor néhány napnyi szabadságvesztést is. Az árdrágítók, hamisítók nagy üzlete a háború végéig kitartott.

A pirosaprikát téglaporral, a tojásport kukoricaliszttel „gazdagították”, sárga kátrányfestékkel színesítették, a kolbászhuszt pacallal, a békeidőben mindig kidobott húsnyesedékekkel, a lisztet őrölt kukoricacsutkával, a bort – melleleg: békeidőben sem szokatlan módon – vízzel szaporították, a vízzel hígított kénsavat ecetként áruzták.

Nagy találékonyaságról tett biznyságot az a csaló, aki egy hordó libazsírt kínált a pultján. A vevő óvatos volt. A hordó akonalyukába beledugott egy hosszú pálcát, azt kihúzva aztán megnyugodva konstata

hogy az végig zsíros lett. Csak otthon döbent meg: rájött, hogy az eladó alul beforasztott csövet dugott az akonalyukba, és csak abban volt pár deci libazsír. A hordó pedig vízzel volt tele.

Csábítás a csalásra

Mások nem áruval, hanem az „életben maradási esély” ígéretével kereskedtek. Az 1942-ben megjelent, A 60 éves a Magyar Rendőrség című emlékkötet egyik 1916-os története a fővárosi katonai hivatal Rózsa utcai kirendeltségének három tisztviselőjéről szól. Ők ezer, esetenként négyezer koronáért százsámra állítottak ki hadi alkalmatlanságot igazoló, pecséttel ellátott iratokat – ezzel

annyi pénzre tettek szert, hogy abból birtokot, házakat vásárolhattak (becsapottjait később pótsorozásokon mégis behívták).

Jó néhány cég kapott hatalmas megrendeléseket a hadseregtől csukasziürke posztóra. Közülük több is horribilis áron szállított „valamit”. Ahogy a Népszava írta (1915. március 16.): „A legrosszabb minőségű posztókat és szövötteket, még olyan szövötteket is, amelyek csak női ruhák készítésére alkalmasok, csukasziürkére befestették és szállították egyes helyekre. Egyik-másik kereskedő 12 koronáért olyan posztót szállított, amelynek 1 korona az ára. A család úgy derült ki, hogy egy katonai parancsnokság tett jelentést arról, hogy a katonák új ruhája már az első letérdepelesnél vagy guggolásnál elszakad a térdnél és más helyen is.”



A Rákóczi téren, 1918 késő őszen

A büntény kivizsgálása egy évnél is tovább tartott. A Népszava (1916. augusztus 1.) érthető felháborodással vezette be az ítéletről beszámoló tudósítását: „Az árdrágítók és élelmiszeruzsorások, a különféle hamisítók... a pénzvágynak szolgálatában rabolják, gyötrik és pusztítják az ország népét, a csaló hadseregszállítók a háború iszonyú fáradaiba, a Kárpátok fagyos, hóviharos telébe küldötték a katonákat olyan ruháikban, olyan lábbelikkel, amelyek az ellenséges golyó nélkül is ezerszámra pusztították a hazánkat, az ő hazájuknak védelmére is odaparancsolt mártírtömegeket.” A legsúlyosabb büntetést egy katona kapta: „Fenyves Jákó őrnagyot, központi ruhatári kezelőtisztet bűnösnek mondja ki a hadosztálybíróóság a katonai büntető törvénykönyv. 327. szakaszában meghatározott, az állam hadiereje ellen elkövetett bűntettben, mert mint központi ruhatári vezető rosszhiszeműen és célzatosan, ajándékokért és jutalmakért a szállított posztók minőségét figyelembe nem véve, elleplezte a visszaéléseket és ezért őrnagyi rangjától való megfosztásra és tizenöt évi súlyos börtönrre ítéli, havonként egy napi böjtrel és negyedévenként tizennégy napi magánzárkával és a böjtnapon kemény fekhellyel súlyosbítva.”

Tíz tonna kávéházi szappan

A polgári bíróságok általában enyhébb ítéleteket hoztak – hiszen „csak” hátországi ügyekben kellett eljárniuk. A népszerű bulvárlap, Az Est 1916. október 29-én *Rendőrségi vizsgálat a budapesti nagyvágóknál – Nem adnak zsírt a henteseknek* címmel jogos közfelháborodást keltő esettel szolgált. *Tarján Vilmos* tudósítása szerint: „A detektívek henteslegényeknek, kupeceknek öltözködtek és megjelentek a sertésközvágóhídon, kiskorcsmákban, a hová a henteslegények és kishentesmesterek járnak. Érdeklődtek, füleltek, hallgatództak... kiderült, hogy a sertésközvágóhíd fülbekelőinek, vagyis a nagyvágóknak legtöbbje nem ad el a kishenteseknek zsírt, még pedig azért, mert ezek csak a maximális árat akarják fizetni. A nagyvágók a sertésekről leszedik a szalonnát és a hájat, a háj nélküli disznóhúst aztán eladják maximális áron. Szalonna és zsír azonban maximális áron nem kapható. Megtudták a detektívek, hogy vannak olyan nagyvágók, a kik hamis árubevallásokkal vagonszámra szállítják ki a zsírt Ausztriába 14, 16, sőt 18 koronás árban. (A kiolvasztott zsír maximális ára fogyasztók számára tudvalevőleg 9 korona 40 fillér)... A nagyvágók Budapesten is eladnak zsírt, de maximális áron felül.”

A tizenhat vádlott közül tizenháromat megbüntettek. A legsúlyosabban *Demkó Dezsőt*,

a Budapesti Húskereskedelmi Részvénytársaság ügyvezető igazgatóját: két hónapi elzárásra és 7 000 korona pénzbüntetésre.

Az Estnek ugyanebben a számban az ismert nevű riporter, *Fényes László* egy több lépcsős csalásról számolt be. Egy budapesti ügynök tíz tonna 18 százalékos zsírtartalmú szappant rendelt a gyártótól (a kor szabályai szerint a legkisebb zsírtartalom 20 százalékos volt). És fizetett ezért kilogrammonként 2 korona 40 fillért, összesen 24 ezer koronát. Amikor a 10 tonna szappan elkészült, raktárba került. A tulajdonos egy hét múltán 2 korona 75 fillérért adta tovább. Az újabb vevő 2 korona 95 fillérért kapta meg. A következő, immár a negyedik vevő 3 korona 50 fillérért. Az 3 korona 75 fillérért, a hatodik egy közvetítő segítségével 4 koronáért. Ő volt az első, aki el is vitte a raktárból az árut. Aminek a zsírtartalma eközben – papíron legalábbis – 34 százaléknnyira változott...

A „nagy pályások” mellett voltak piti bűnözők vagy csalni szándékozók is Egyikükről a Magyarország írt (1918. március 1.) Az előkelő öltözékű, magát egy kapitány feleségének kiadó hölgyet öt károsult asszony jelentette fel. Azért, mert 360 koronáért mindegyiküknek följánlott egy olyan szállítólevelet, amivel a ferencvárosi teherpályaudvaron harminc vagy negyven mázsa szentet lehetett volna vásárol-



*Az áru még nem jött,
a sor már órák óta vár*

ni. Nagy szó volt ez abban az időben, amikor a belvárosi kereskedőknél hosszú sorok álltak, hogy öt vagy tíz kiló (!) szénhez jussanak. A szállítólevél persze hamis volt, a rendőrség gyorsan kiderítette, hogy ki volt a csaló (valóban egy katonatisztnak, de egy másik, akkor a fronton lévő főhadnagynak a felesége), de „lapzártáig” nem sikerült elfogni.

A sajtó a bűnös?

Elítéltek viszont egy húsügyekben tevékenykedő gyáros-kereskedőt – mellesleg pedig: városatyát. A Pesti Napló 1918. márciusi első számából a tényen kívül másról is értesülhettek az olvasók: „Az árdrágító Zeidl Vencel a toloncházban ül, bizonyára igaz öröme a sok agyonuzsorázott fogyasztónak. S most a budapesti hentesek ipartestülete mégis megmozdult, hogy kihúzza a csávéba került szaktársát. Kérvényt adtak be az igazságügy-minisztériumhoz, kérve, hogy Zeidl büntetését függeszék fel. Mindenesetre furcsa ez a túlságos részvétélzés Zeidl mester iránt, majdnem azt jelenti, hogy az ipartestület szolidáris az árdrágító Zeidllal. Ez a tény igen különös színben tünteti fel az ipartestületet, amelynek vezetőjéről, Bittner Jánosról azt írhatta a Mészárosok és Hentesek Lapja, hogy minden ambícióját egyes cégek és saját érdekeinek szolgálatában merítette ki. Nemcsak írta ezt, de írhatta ezt a cikkíró, akit az ellene indított sajtópörben felmentett a bíróság.”

A szerezsenmosdatás – és annak mintegy részeként a sajtó munkájának akadályozá-

sa – a háború utolsó évétől sem volt idegen. Okkal háborodott fel a május 21-iki számban a Népszava publicistája: „A háború parazitáit, az árdrágítókat, az uzsorásokat eddig is a sajtó húzta a nyilvánosság piacára és vetköztette le, nem a hatóság. A paraziták eddig is jobban féltek a nyilvánosságtól, mint attól a pénzbüntetéstől, amit a kislajbi-zsebből kifizethettek. A sajtót ebben a tisztító munkájában, egyes fiskálisok kezdeményezésére, a nagypénzű gazembereket védő ügyvédek óhajására megakadályozni akarja az ügyészség és a rendőrség. Az 1914. évi sajtótörvénynek abba a szakaszába kapaszkodnak bele, amely a nyilvánosságra nem hozott iratok engedély nélküli közzétételére vonatkozik, és ezt akarják alkalmazni minden egyes esetre, amelyet nem a rendőri sajtóiroda hivatalosan ad ki. Az árdrágító spekulánsoknak és uzsorásoknak ezt a védelmét a budapesti ügyészség új vezetője, dr. Vári Albert kezdeményezi. Az ügyészség vezetője ugyanis átírt a budapesti rendőrséghez, és fölszólította a főkapitányt, hogy minden egyes esetben, amikor a lapokban olyan közlések jelennek meg, amelyeket nem a rendőri sajtóiroda hozott nyilvánosságra, indítsák meg tiltott közlés miatt az eljárást. A főkapitány nemcsak sietett eljárni az ügyészi átírat szellemében, hanem túlbuzgalmában a rendőrtisztviselőket is igen nyomatékosan figyelmeztette, hogy az ilyen esetekben megindított eljárást, mint bűnrészessekre, rájuk is kiterjeszti, ha gyanú merül fel, hogy az illető hírlapi közlemény információja egészben vagy részben tőlük származik.”

A HÁTORSZÁG mindennapjai-ról Karinthy Frigyes A feleségem beszél címmel kegyetlen-szomorú satírasorozatát írt a Pesti Naplóba 1917 júniusától 1918 szeptemberéig. Az elharapódzó cserekereskedelemtől szóló fejezet – szándékos nyelvi zavarokkal – 1917. június 7-én jelent meg: „Hát kérlek szépen, sikerült mégis beszerezni valamit, még hozzá nagyon olcsón, az egész egy kis utánjárás, ez se sok, mindent elintéztem a házban, hiába, egy ilyen bérkaszárnnyában minden megvan, csak az ember jőben legyen a boltosokkal, hát kérlek szépen, tudod, a trafikos már régen ígérte azt a két kiló cukrot, ha szerzek neki öt kiló zsírt – ez most sikerült, beszéltem a papírkereskedővel, aki holnapra elküldi a zsírt, feltéve, hogy pár cipőt, amit a suszternek ígért, ha a trafikos a hentesől meg tudom kapni neki azt a három fűszeresnek átadja a fél kiló paprikát és megkapja tőle azt a kétszáz mirjamot, amit az én közvetítéssel szerzett a szenestől a puceros két mázsa kokszerért cserébe.”

Három piacot látogatok rendszeresen (a nyugdíjas ráér...): a Fény utcait, a Lebelt és az általában csak Nagycsarnokként emlegetett Vámbáz (gyermekkoromban: Tolbuhin) körüti vásárcsarnokot, a környéken lakóknak Csarnok téri piacot. Kocsmáznai most a Fény utcaiban fogunk.



PIACI ARCOK

Az alagsorban több egyszerű etetőhely lehet fel, magyarul gyorséttermek vagy inkább étkezdék: a szomjoltáshoz, a beszélgetéshez semmi közük, amolyan „egyél, aztán menj”-félék, de török és paleo is hirdeti magát. Az emelt földszinten és az emeleten két-két műintézmény is működik a szomjas vásárlók kiszolgálására. A lentebbiek nagyjából azonos méretűek, mindkettőben három asztal – egy nagyobb és két kisebb –, kint pedig két asztal, két-két székkal, ezek télen is ott állnak a szabadban, hiszen a dohányzás nem csupán nyári sport. Az egyik kocsmában két férfi, a másikban két hölgy a mindenes (csapos, eladó, mert palackos értékesítés is folyik). Utóbbiak: É. és Z. Tapasztalatom szerint egynapi, a vendégek részéről elhangzó „kedveskedő” megjegyzés miatt több #metoo felszólamlást tehetnének, mint a teljes magyar színésznői kör, ideértve a mozgalom kapcsán érzékeny lelkületűvé vált celebdaképeinket is...

Mindkét helyen találkozom törzsvendégekkel, az átjárás ritka, talán csak én vagyok, akitől itt is, ott is eltűrik morgás nélkül. Kicsit kilógok a sorból: télen egy rigó (tetszenek tudni ugye: vágott, azaz világos és barna sör elegye), esetleg megspékelve egy unicummal, nyáron két kisfröccs száraz fehérből (egyét azonnal lehúzza, egyet elkortyolva),

mellette ÉS-t olvasok, meg Narancsot. És hallgatók, figyelek.

A., A FUTBALLISTA. No, nem napjaink állabdarúgója, nem „akadémiai” tag, ő még valódi játékos volt, megjárta a külföldet profiként, Belgium, Spanyolország, Franciaország látta stoplisa nyomát pályáin. Nem a „fizessenek, szívesen koptatom a padot is érte” típus, spa-





A piacon ebédel, ebéd után megissza borát, néha sörét és egy rövidet. A rövid főként „zsubi”, azaz „wodka Żubrówka”, az „egy” társaságban több. Mindig elegáns, zakó, nyakkendő, kis táska, vásárlás esetén jól körülhatárolt szatyor, nem reklámnylon. Sokat van együtt D.-vel, még ma is aktív, bár a korban már benne járó – P. bácsinál mintegy tíz évvel fiatalabb – színész kollégájával, aki a Jászai Mari-díjban is kolléga. D. a társaság középpontjában fürdik, remek – néha intim – történeteket mesél. Amikor nem játszik, itala a whisky, bizony több is, nem utasítja vissza, ha meghívják, munka előtt viszont csak kávé és körte Cappy. Brrrr...

nyol Király Kupát is nyert. Általában csendes, udvarias figura, de főként nyáron színes egyéniség. Piros sportcipő, zöld rövidnadrág, sárga trikó. Kedves, barátságos, semmi nagyképűség, nagy bevásárló és persze otthoni séf. Cekkereit több körben pakolja meg, közben vissza-visszatér beszélgetni. Nős, feleségét – aki külföldön él – évek óta keveset látja (azt rebesgetik, hogy az asszony csak nagyobb összegért lenne hajlandó elválni), hát ritkábban találkozhatnak, de itthon sem akar nőszülni. Megéri... Általában két társal – rajongóval – jár együtt, egyikük F. bácsi. Ő még felálló kötött sapkájával is alulról veri a 150 centit, nyugdíja előtt meós volt. A másik fehér üstökű, korpulens természetű, volt mentős. A csak szódát iszik (mútéte óta fegyelmezetten), F. bácsi pohár sört fogyaszt, igaz, többször kér belőle, a mentős hol ezt, hol azt, inkább bort, ma már bizonyos mértékkel, régebben – Balog minisztert idézve – nem kevesszer túltolta a biciklit.

F., A ZENÉSZ. Most nagyon rossz passzban van, a világhírű zenész, Liszt Ferenc-díjas édesapja meghalt. Érthető módon nagyon megviselte, kocsmái „jóbarátai” a háta mögött finoman jelezték, hogy most F. keveset dolgozik, és édesapja nyugdíja hiányzik a napi sör-unicum (többszöri) elfogyasztásához, amit egyébként felesége amúgy is rosszszall. Két leány apja, róluk igaz szeretettel beszél, főz is nekik. Kopaszodó, finoman szólva is testes egyéniség, imádja a motort, imád beszélni, ha nincs saját partnere, hozzászól más asztali beszélgetéshez, így kérve abban helyet. Tanácsokat is szívesen ad, gyakorta – ahogy annak idején, a fentebb stíl uralkodása alatt mondták volna – nyomdafestéket nem tűró szavak használatával. Törzshelye van a sarokban, ez fontos, mert maratoni tartózkodó, törzspoharai még nincsenek. Hiába ez nem egy német sörcsarnok.



A „helyi művészvilág” korelnöke P. bácsi, a Nemzeti, a „rég” Nemzeti volt tagja, Jászai Mari-díjas, túl a 80 éven, nemrég elhunyt bátyám barátja. Megismerkedésünk kissé hihetetlen: rigómmal nyáron szabadban lévő asztalhoz vágytam, az ott ülő idősebb úrtól engedélyt kértem a leüléshöz. Bemutakoztam, mire zakója belső zsebébe nyúlt és elővett egy fényképet. Négyen voltak rajta, ezt mondta: „én, a fiam, a feleségem és a bátyád, kedves barátom. Mindig nálam van a kép.” Sajnos a felesége meghalt, fia külföldön él, ő egyedül itthon.

I., A RENDEZŐ, OPERATŐR, BALÁZS BÉLA-DÍJAS. Makk tanár úrról mint ikonról beszél, volt műugrótanonc is. Több „boros” filmet csinált, ezek reklámfilmek, de a dokumentum műfajban is ismert. Széles karimájú kalapban vagy sapkában, csibészes mosolylyal a szája sarkában üldögél – néha egyedül, gyakrabban társaságban. Jó történeteket mesél. Jellegzetes a tarkójára lógó, hosszú, ősz haja, gondosan nyírt szakáll (néha borostával kiegészítve), mindkettőt gyakorta igazítja zsebében hordott fésűjével (szerencsére nem nyeles!) A menüje? Sör és

unicum vagy betétes kávé, a betét mindegy, de legyen rövid. Időnként eltűnik, ilyenkor barátjával Zalába megy – Istenem, hány-szor ígérte már, hogy pálinkát hoz onnan nekem. . . Legfrissebb élményem, hogy 70. születésnapját a kocsmában (gondolom: is) ünnepelte, pezsgőt bontatott, és töpörtyűt, lila hagymát, stífoldert, kenyeret, uborkát hozott a „nagy asztalhoz”, így látta vendégül barátait. Ő este, otthon pizzát evett. . .

A., A FESTŐ, MUNKÁCSY MIHÁLY-DÍJAS.

Ami aktív korszakát illeti: korosztálya legtehetségesebbjei között tartották számon, kritikusok dicsérték az egész világot bejárt kiállításait, lázadóként performansokat szervezett, belekóstolt a fotózásba, külföldi



tanulmányutakon járt Németországban, Itáliában, Franciaországban. Féltestvére híres énekesnő. Jó húsz éve nem fest már, két sztrók fogta meg. Kedvenc kifejezése: „ez fantasztikus”. Valóban fantasztikus, hogy tavaly, hosszú idő után újra kiállítása volt a Bedő házban. Engem elfogadott, jártam a lakásán, megmutatta a képeit, a legkisebb 1,5×2 méter. Kicsit túlozva mondható, hogy útja a Rózsa presszóból indult és a Fény utcába torkollott. Azt hiszem nem hagy ki napot, szereti a társaságot. Egy unicum és egy pikoló sör az adagja (jó, inkább duplázva).

J., A BIRKÓZÓ. Neve van a sportban, kétszeres olimpiai bronzérmes, világbajnoki érmes helyezésekkel dicsekedhet, sokszoros magyar bajnok. Medvés mozgású, kicsit húzza a lábát, tán nem is veszi észre. Szívesen elüldögél a kocsmában, egy csinos, szőke, orosz vagy ukrán származású, de magyarul jól beszélő asszonnyal látni együtt. A két csapos, Á. és L. azt mondja, segít, összeszedi a poharakat, behozza azokat. Bort iszik, keveset, de azért egy pohárnál többet. Az asszony cigarettázik, ezt J. gyűjti meg, ő tavaly december óta pipázik, egészséges. . . Talán nem is tudja: egy kicsiny írásban is szerepel (Gitta meséi: Kaland a birkózóval cím alatt),

ahol nevével „élve” egy „másodosztályú birkózó” próbál ismerkedni, feleséget szerezni. Érdekes, az asszony neve szlávok: Olga. . .

Gyakori vendég még Zs., aki egzotikus áruval kereskedik, tud élni, a pezsgő rajongója, miatta tartanak az olcsóbbak mellett mindig Hungária extra dry-t a hűtőben (nem kell félni, a palackban soha nem marad még mutatóban sem, ha kell, segíték). Vele jókat beszélgetünk a borról, borászokról, borsznobokról, Villányban nagyon otthon van. Ritkábban jön, akkor edzésről, wellnessből, vékony, sportos alakja és tarra nyírt feje messziről feltűnik. Sokszor csapódik hozzá – olykor így hozzánk – J. bácsi, a húsk és sonkák mestere, aki séfként is működött elit helyen, mielőtt a piacon is gyökeret vert, ma már nyugdíjasként van jelen. A régi Jugoszlávia Szlovénia nevű köztársaságának szülötte, de magyarként él, azért szívesen beszélget a férfi kofák között megtalált egykori jugoszláv sorstársával „jugoszlávu”. A beszélgetést némi rövidital és pezsgő szokta kísélni, ami főként partnerére nézve káros – hangoskodás és furcsa nacionalizmus kap ilyenkor teret. Érdekes: a kocsmát ezekben a percekben érthetetlen okokból többen elhagyják.

A sornak persze nincs vége. Szólhatnak a mindig régivágásúan, „bárósan” elegáns idős úrról (nyáron fehér öltöny, fehér cipő), akiről kevesen tudják, hogy már a Kádár rendszerben kém(elhárító?) volt, a orosz nyelvek szerint ma is vissza-visszahívják. Vagy J.-ről, a nemrég még magas beosztású város-házi tisztviselőről, akinek unokatestvére is megmártózott a politikában, csak más párt színeiben. Aztán a Liszt Ferenc-díjas ének-és előadóművész nő férje (élettársa), a volt légiós, őstörténész, T. is érdekes figura, ahogy látom, ő most ismerkedik ezzel a világgal.

De álljunk meg itt, vagy ülünk mi is le egy pohár italra, ennyi is – remélem – érzékelteti: a piac maga az élet.

A PIAC ÉS A VÁSÁR MINDIG EGYET JELENTETT a sokadalommal, ahol pedig sok ember van jelen egy időben, ott óhatatlanul megjelenik az étel és az ital, legyen az lacikonyha vagy kocsmá. Nem véletlen, hogy a piacot és a vásárt együtt emlegetem, etimológiai szempontból erős az átfedés. Nyelvünkben a „vásár” tűnik fel előbb, az első írásos emléke 1055-re tehető. Iráni eredetű, a „wazar”=vásár, piac szóból eredeztethető, és valószínűleg azonos az újperzsa „bazar”-ral. Ez utóbbit mindenki ismeri, akár személyesen meglátogatva egy külföldi úton, akár hazai boltok nevéből, akár hallomásból. Az olasz „piazza”, tér szóból magyarosodott „piac” később, 1372 táján jelent meg írásban nyelvünkben. És bár a mai értelmezés szerint a vásár inkább időszakos, termékekre specializálódott, regionális vagy országos árucserét jelent (no meg a leértékeléseket. . .), a piac pedig a napi vásárlások színtere, a fogalmak keverednek. Így lehet, hogy a piacokkal azonos célokat szolgálnak a vásárcsarnokok.





FORTEPAN BUDAPEST

A Fortepan képeken a fő érdekesség mellett gyakran van plusz látnivaló. Ezen az 1930-ra datált légifelvételen azt látni, hogy milyen sok (szám szerint öt) dunai uszoda horgonyzott valaha az Erzsébet és a Ferenc József híd között. De ha megkeressük a Március 15. – akkori nevén Eskü – teret, az északi felét nem találjuk. A helyén álló háztömböt csak egy év múlva bontják majd le. (Zainkó Géza adománya)



Simplicissimus Budapestje

BEVEZETÉS A KORSZERŰ SZNOB- ÉS HEDONIZMUSBA, VALAMINT AZ ALKALMAZOTT EMBERLESÉS TUDOMÁNYÁBA

Egy szépséges emléktábla

Mint az emléktáblák nagy rajongója (és igazságos bírálója) régebben egyszer arra gondoltam, hogy milyen jó lenne, ha a kényszerűen rövid szövegüket ki lehetne egészíteni, akár az interneten. Lehet, hogy a Facebook ez a hely?

A sajtót úgy is uralják a Facebook sötét oldalairól szóló eszmefuttatások. Most lássunk egy ellenpéldát. Megláttam egy gyönyörű művet, szóvá tettem. Ezt fűztem hozzá, lakonikus rövideggel, ahogy illik: „Fodor Géza, ez a sok vonatkozásban meghatározó gondolkodó, gyakorlati színházi ember, egyetemi oktató most emléktáblát kapott. Szigorú, delejes aurájú, sokat követelő személy volt, aki nem bírta, ha valaki nem száz százalékosat nyújtott (mint én egyszer, egy közös munkában, a Katona József Színházban – meg is kaptam tőle fájó büntetésemet.)

A szeretteinek nem csak arra volt energiájuk, hogy kijárják a lehetőséget, hanem arra is, hogy szép legyen az emléktábla. Péter Vladimír ezúttal is remekelt.”

157-en lájkolták, 11-en megosztották, ezek is magas számok, de 17 személy hozzászólt. Itt főleg a minőség és az érzelmi hőfok lepott meg. Hármat ide másoltam, a szerzők utólagos engedelmével. (A központozást kicsit javítottam.)

„Vizsgáztam nála, de begörccsöltem, és egy mondat sem jött ki a számom. Hát mit mondhattam volna neki a görög színházról? Ugyan. Elkérte a jegyzeteimet, kiküldött, hogy egy kicsit levegőzzek, majd visszatérve új tételt húzatott velem. Némán ültünk tovább. No, jól van, úgy látom, nagyon izgul. Hát akkor legyen, mondjuk hármas.” (Tana-Kovács Ágnes).

„Témavezetőm volt. Nem viccelt. Eszméletlen mennyiségű olvasmányt vasalt be rajtam. Kéthetente volt a kiképzés a Kosciuszko Tádé utcában három éven át. Volt egy nagy díványa a dolgozószobájában, azon féloldalasán egy hatalmas párnára dőlt, lábát keresztbe vetette. A dívánnyal szemben egy fotel. Azt én villamosszéknek neveztem magamban. Kísérleteztem, meddig bírom. Aztán rájöttem, hogy ez nekem keserves ugyan, de nagyon hasznos. Mikor ez számára is világos lett, akkor megnyílt, megenyhült, majd egy idő után kettesben hallgattunk zenét. Valahogy az apám lett.” (Pintér Tibor)

„Két kis emlék róla: a szemináriumán nagyon könnyen jött zavarba, mélyen elpirult, leejtette a tollát, leverte a szemüvegét – ez volt a show elem a szemináriumán. Ezeket a közjátékokat többnyire zongorázással fejezte be. A másik: azt mondta, ő már képtelen zenét hallgatni, akár élőben, akár lemezen, mert minden interpretációt tévesnek vagy kevésnek tart. Már csak a kotta/partitúra olvasá-

sa okoz örömet – a fejében ugyanis megvalósulhat a tökéletes zene. Ezt elég rémületesnek gondoltam már akkor is... Ez kb. 1974-75-ben lehetett. Fodor Géza akkor úgy nézett ki mint egy angyalba oltott ördög – vagy fordítva. Jó volt nézni, ahogy minden gondolat és érzelmi villanás átsuhan az arcán...” (Pécsi Katalin)

Egy rendkívüli emberhez nem egészen méltó emlékjel a Jászai Mari téren

Külföldi utazásom miatt nem tudtam megjeleni Réz Pál, a nagy hatású kritikus, irodalomszervező és műfordító táblaavatásán, idén, a költészet napján. Néhány héttel később, munkába menet aztán megláttam, és elszomorodtam. Valamennyire ismertem a kitüntetettet, és az az érzésem, hogy nem tetszene neki. Sem a tartalma, sem a tipográfia, sem a szöveg tagolása. Különösen kigúnyolná az elhibázott formájú idézőjeleket.

Nem is kérdés: arra méltó személynek állítottak emléket, a megfelelő helyen. Réz lakása legendás irodalmi helyszín volt. Itt voltak a szerkesztőségi ülések 1989 és 2014 között. Ide zárandokolt el számos külföldi és magyar barátja is.

De hogy mit írtak rá, az már más lapra tartozik. Azt hittem, nem kérdezték meg fiát és szerkesztőtársait a táblára vésendő szövegről – de kiderült tévedtem – ezt a költőt és verssort nagyon szerette. Ennek ellenére fenntartom idegenkedésemet. Vajon miért nem tőle, e remek stilisztától került egy mondat a táblára? Mikor ott van például nagyszerű memoárja, a „Bokáig pezsgőben”. Ebben hemzsegnék az ide megfelelők...

Aztán a küllem... Kezdjük ott, hogy a Jászai Mari tér 4/b. kapuja másik oldalán már sok éve ott volt egy hasonló, álló formátumú. Emez fekvő, és fittyet hány a tipográfia elemi szabályainak is. Csupa nagybetű, még sincs ritkítva, sőt „egalizálva” sem. Ez a szakszó azt jelenti, hogy a nagybetűket kicsit tologatni kell egymáshoz képest, hogy harmonikus látványt nyújtsanak. Tessék csak megnézni, hogy a PÁL szóban a táblán valósággal követeli a szem, hogy a P és az Á között több hely legyen. Az sem nem mutatós, hogy az évszámok kisebb betűvel szerepelnek, mint a név. (Talán azonos mé-

Csibi Szilvia felvétele (forrás: az Operaház Facebook oldala)



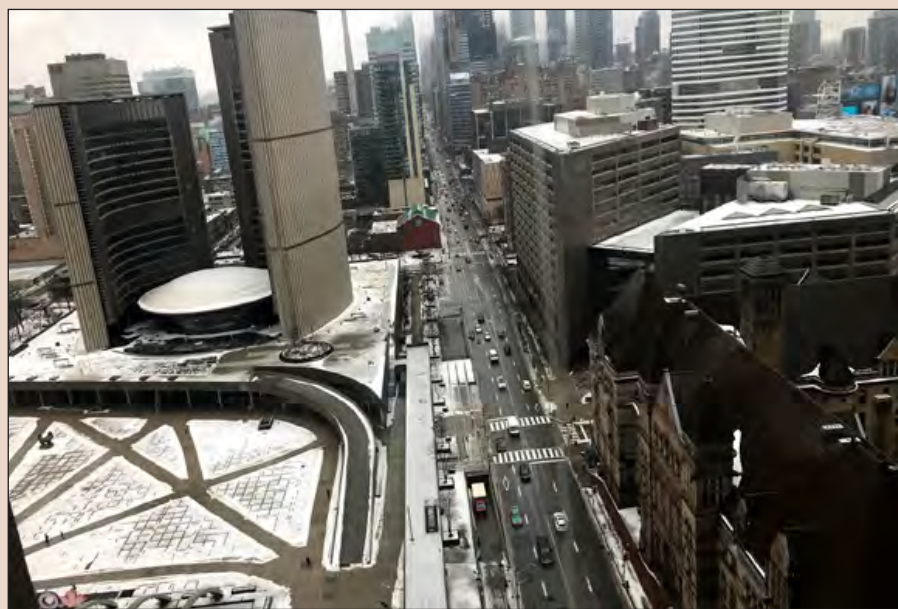
ret, de nem kövér szedés – ez lett volna a megfelelő megoldás.) Ugyancsak bántó vizuális hatást kelt a bevezető két sor eltérő hosszúsága. Itt betoldhattak volna egy szót, például: „lakásában”.

Az önkormányzatnak jobban állna a kisebb betű, egysoros elrendezés. Csinosabbá tenné az egészet. Valahogy így is kinézhetett volna:



Két Városháza Torontóban

Simplicissimus Torontóban járt, a 36 milliós Kanada 5 milliós, legnagyobb városában, egy érdekes konferencián. Utána felkereste azt az üzletember mecénást, aki annyira érdeklődik a Fortepan iránt, hogy ezért Budapestre is eljött. Ahogy ez ilyen elfoglalt embereknél lenni szokott, várakozni kellett rá a saját magáról elnevezett felhőkarcoló legfelső emeletén. Ezt láttam a recepcióról:



A régi (jobb oldalt alul) és az új torontói városháza (1899, illetve 1965). A fotót Simplicissimus készítette a Thomson Building legfelső emeletéről. A régi épület csinos tornya nem fért a képre

A kép jobb alsó szélén a régi városháza (ők megtartották, Budapesttel ellentétben), balra az új, amely 1965-ben világszerte nagy feltűnést keltett. 1956-ban határozták el, hogy a ledőzerolt Chinatown helyén egy korszerűt emelnek. A nemzetközi pályázatra 42 országból nem kevesebb,

mint négyszázán küldték el munkájukat. Először egy nyolc tételes esélyes-listát alkottak, abból választották ki a finn *Viljo Revell* tervét, 1961 és 65 között építették fel. Revell elérte, hogy alkotótársai (*Heikki Castrén, Bengt Lundsten, Seppo Valjus*) nevét is tüntessék fel. Hogy ezt mért rángatom ide, a BUDAPEST című lap tárcarovatába? Hát mert nálunk sem odázható el örökre a jelenlegi Városháza renoválása. Először az új szárnyat kellene megépíteni a Károly körút vonalában, aztán következhetne a felújítás ezerrel. Remek kampányígéret lehetne 2019 őszére, hát nem?

A taxisok a mi vasutasaink?

Macron francia elnök nekilátott, hogy lefaragja a vasutasok korai nyugdíjba menetelének lehetőségét, ami örületes sztrájkhullámot idézett elő – ám ő láthatóan számított erre, és az ország többsége, a szakszervezetek túlnyomó részével együtt, mellette áll. Ez az egész ország érdeke a vasutasokkal szemben. Egy olyan szektorban, ahol a verseny csak nagyon korlátozottan tartható kordában a piaci mechanizmusok segítségével.

Nagyon távoli párhuzamként ez jutott eszembe, amikor napvilágot látott az a

dás. Az Uber ellehetetlenítése jól mutatja, hogy a főváros ezzel ellentétes irányba indul el. Még az a kézenfekvő megoldás sem merült fel, hogy a kilométerdíjakat a benzin árához kössék. Hadd maradjon csak a politika játékszere...

Pedig az elegendő számú és egymással az áron kívül másban is versengő taxik sok mindent befolyásolnak: az országimázsztól kezdve az egészséges turizmuson át a saját autók számának csökkenéséig. Hogy ez a durva tarifaemelés, egy kamu közvélemény-kutatásra hivatkozva egyáltalán szóba jöhetett, szomorúan mutat rá, hogy eltűnőben van a klasszikus várospolitika. Egy szerencsésebb országban a köztelevízióban késhegyre menő vitákat folytatnak ilyesmiről a pártok szakértői. Hogy vannak Budapestnek fontosabb problémái is? Nem kétséges. De az egészséges működés s munka sok ilyen részprobléma egymással sokfajta kapcsolatban álló szövevényének állandó gondozásából áll.

Őrült gondolat: a Lánchíd és az Alagút egymást követő felújítása

Úgy tűnik, hogy anyagi okokból nem egyszerre, hanem egymást követően kerül sor a Lánchíd és az Alagút jó ideje halogatott felújítására. Megáll az ész, hiszen így a tömegközlekedés is kétszer annyi ideig kényyszerül kerülő útra.

De még ennek is lehetne pozitív mellékhatása: ennyi idő alatt a magánautósok leszoknának a híd használatáról. A lezárás számukra lehetne végleges. Az újrainyitáskor már csak a buszok, a biciklisták és a taxisok közlekedhetnének itt. Manapság állandósult tolongás van a híd két szűkre méretezett gyalogos peremén – elsősorban a kerékpárosok miatt. Arról sem hallani, hogy a járdát szélesítsék. Ez a hön szeretett műemlék esetében sem lenne ördögtől való. Miután 1849. november 20-án megnyitották sok alkatrésze még fából volt, tilos is volt rajta a dohányzás. Az 1914–15-ös nagy felújítás idején mindent fémre cseréltek, a szerkezet súlya a kétszeresére növekedett. A látványa is alapvetően megváltozott, a függőleges pálcák ritmusa teljesen más lett. Később a tartópillérek belső nyílását tágították ki annyira, hogy két busz elférjen egymás mellett. Szóval a változtatás eddig sem volt ismeretlen. Igaz, azokban az időkben a modern műemlékvédelem még nem létezett.

HŰ, DE FINOM! CÉKLAFAGYI,

CÉKLAFAGYI,

Eperfagyi, eperfagyi, jaj de finom! Annak idején nem firtatta senki, hogy mi rejtőzik e hideg nyári édességben, hány százalék benne az eper, és ahogy a szakemberek mondják, mekkora a szárazanyag-tartalma – csak vettük, társítva a csokihoz meg a vaníliához. Sokat változott azóta a világ, ma már zöldségeket beszélünk, akarom mondani adunk a hideg nyalathoz...

– Zöldségekből? Nem az igazi. Legyen édesség! Egyébként is azon lehet lemérni, ki milyen szakember, ha megkóstoljuk, a csokoládéját, vaníliáját, eprjét – mondja *Auguszt József*, Magyarország egyik leghíresebb cukrászdinasztiájának feje, aki már hajnali fél hattól serénykedik a Fény utcai patinás üzletben.



– A mai menüben látok sült banánt, rizst, joghurtos szedret és mangót is. Ezek sem a régiék...

– Hol kapott mangót akkor? A sztracsit is sokan keresik, azért találtuk ki ezt a becéző-rövidítő formát, mert az eredeti olasz stracciatella szót nem tudta a vevők többsége helyesen kiej-

teni. A rizsfagyi nem új, már vagy hatvan éve szerepel nálunk a kínálatban. Por vagy nem por? Nos, a félkész alapanyagokból is lehet jó minőségű fagyaltot varázsolni, csak akkor nem, ha kispóroljuk a termékből a szükséges alapanyagokat.

– Hupikék törpikék, Bountys, Snickers, vattacukor – a rajzfilmek és a vurstli színes világa köszön vissza mostanában a cukrászdák tegeleiben..

– Ilyet sosem vennék a gyerekemnek vagy az unokámnak, tele vannak műanyag festékkel, mesterséges aromákkal. Azt se nagyon ajánlom, amelyik magasra fel van púpozva, és giccsesen túldíszítve.

– Hol kóstolta élete legjobb fagyaltját?

– Olaszországban. De ott is találni rossz minőségűt.

Gombóc helyett rózsaszírom

Már látom rajta, hogy feszkelődik a széken – nincs még fél 9, nyitás előtt másfél órával vagyunk, de már bent serénykedik mindenki, pedig egyszerű koranyári hétköznapról van szó.

A legelső, kifejezetten csak a fagyaltra – és az olasz kapcsolatra – építő, még a 20. század



vége felé megnyitott budapesti üzlet az Artigiana Gelato volt, a Csaba utcában. Aztán jött a Levendula, amolyan startup-ként, mint két fiatalember és családjaik lelkes kezdeményezése. A külföldi turistáknak sokszor a Bazilika környékén található rózsafagyik tűnnek fel hungaricumként, kattognak is az okostelefonok szaporán, és viszik hírét a gyönyörűen formázott, gombóc helyett rózsaszírmok formájában csábító finomságnak.

Az olaszok az alapanyagokban szinte verhetetlenek, s a fél világot ellátják porokkal, festékekkel, fagyimártásokkal, pasztákkal. Ennek a trendnek a híve a legtöbb magyar üzlet, hiszen könnyebb ezekkel a segédanyagokkal dolgozni. A másik tábor

viszont a valódi, friss alapanyagokból készülő, tényleg kézműves termékekre voksol, amelyeket a tiszta ízek, nem „photoshopolt” színek és természetes anyagok jellemeznek.

A hajdan ötvenfilléres gombóc mára 250 forint, jobb helyeken 300-350. Főleg a Belvárosban. De az egyik plázában lehet kapni olyan fagyaltot is – igaz, Észak-Amerikából hozzák –, amiből 900 forint egy gombóc...

A szakma nagy „ellenségei” manapság a hazánkban nagyon ügyesen karriert építő albán pékségek és fagyaltosok. Furfangos marketing, filléres alapanyag, nagy adagok, olcsó ár, extrém nyitvatartási idő. Elsősorban ott alapítanak üzletet Budapesten, ahol van már mellette műkö-

dó „magyar” cukrászda, normál árral – hogy legyen összehasonlítható alap! És főleg ott, ahol a környéken sok szegény lakik. Édesség kell, méghozzá hideg és sok, olcsón, a lurkóknak.

Goji bogyóst kérsz?

Az olasz kreatívok évenként találhatnak ki újjdonságokat, elég csak a Gelato News című szaklapba belelapozni – és a trend pillanatok alatt beszüremkedik a magyar fővárosba is. Ismerős már a sós-karamellás, a sorbet állagú goji bogyós, a gyömbéres. Az almás rétes, pite, tiramisu, raffaello, oreo – újabban kenyér, mézeskalács, nápolyi, panettone – és más sütemények ízét felidézők bizonyos körökben nagyon népszerűek. Az amerikai büféreggelik tipikus süteményei újabban szintén kedvelt fagyaltízek: ilyen a minipalacsinta, a brownie, az áfonyás muffin és a ropogós, színes cukorral megszórta fánkocskó. Kedvelt irányzat az emeletes, vagy ha úgy tetszik, rétegzett, csíkos fagyalt, amely elüt a magasra felpúpozott és agyondíszített trendtől.

Nemcsak tanulmányútra utaznak magyar szakemberek külföldre: a világ élelmiszeripari Oscarjának számító GreatTasteAwards-on pár éve a zsűri 4 csillaggal jutalmazta a Bonbonier Csokoládé Manufaktúra három receptjét. A legfinomabbnak akkor a vilmoskörte vaníliával nevű sorbet bizonyult, de

a praliné és a vanília is nyert csillagot.

Az Októberfesztén sörfagyit nyalogathatunk, Svédországban sós medvecukor ízűt, Franciaországban mindenféle zöldfűszerrel gazdagítva a kakukkfűtől az ánizsig. A japánoknak sosem kellett a szomszédba menni némi extrémítésért: poliptól a kaktuszig, a wasabitól a szalonnáig, a lóhústól a tulipánig mindenből készül fagyalt, no persze nem a klasszikus európai tejes-cukros alapú.

Vadételhez, sajtortához

A fagyalt nem csak nyalogatható édes hűsítő lehet! A vendéglősöknek mindenesetre érdemes néhány tégelyt a mélyhűtőben tartani, sőt, szinte kötelező kellék – télen-nyáron – a vaníliafagyalt, hiszen egy-egy gombóc megkoronázhatja a tányérdesszertet.

A zöldséges-fűszeres fagyaltok az éttermi fogásokat dobják fel. Kóstoltam a közelmúltban egy narancsos-sárgarépás fagyaltot, amely elegánsá tette a céklás, tökmagmorzsás sajtortát. A vadételekhez kínált őszi sütőtök-sorbetek könnyítik, izgalmassá varázsolják a sós fogásokat, akár csak a gyönyörű bordó-lilás céklafagyigombócok.

Ma már nemcsak a magyar vendéglátósok mennek külföldre dolgozni, hozzáuk is jönnek kollégák. A Bécsből érkezett, magyar-osztrák felmenőkkel bíró *Nicholas Göndöcs* és nevelőapja, *Peter Groissböck* a szépen fejlődő

AGYENESDIÁSI BRINGATANYA nyerte Aidén az Év Fagyaltja versenyt. A Magyar Cukrász Iparosok Országos Ipartestülete szervezte megmérettetésen negyven cukrász hetvenkét fagyaltját zsűrizték négy kategóriában.

A tizenkét éve működő családi cukrászdában édesapjával és édesanyjával dolgozó *Somogyi Renáta* elnyerte a kézműves nívódíjat, és a fiatal szakember gesztenye vörösboros áfonyával fagyaltjának ítelték oda az I Love Szeged díjat is.

A második kategóriában induló cukrászdák, fagyaltozók használhattak fagyaltbázist, illetve gyári önteteket. Ezek között *Pálfi Attila*, a Balatonmária-fürdőn működő Florida fagyizó cukrászának kesudió datolyalekvárral készítménye kapta az aranyérmét. Az alapanyaggyártók és -forgalmazók versenyében az első helyet *Andok Tamás* (Aromitalia – Nectar Kft.) homoktövis fagyalt zabkeksszel és virággal elnevezésű kreációja nyerte el.

Megválasztották az év „M” fagyiját is, a hozzáadott cukor, glutén-, laktóz- és tejfehérjementes finomságok között *Hajdú Zoltán* (Ken Carpathia Kft.) narancsos mandulája lett a legjobb.

Corvin negyedben nyitott üzletükben nem díszítik túl a tegeleket, ezt higiéniai és esztétikai szempontból sem tartják célserűnek. Lehet, hogy „megfogja” a vevő szemét, de giccs a jobb cukrászdákban már korántsem divat. Az ízesítő pasztákat pedig maguk készítik, házilag.

Ami extrém, ami megdöbönt

Tavaly a fekete fagyig volt az év slágere, idén viszont a lilakáposztás tormakrém, a popcorn, a bolero és a máglyarakás fogja először megdöbönteni az

embereket, majd pedig kivívni a tetszésüket – mondja az egyik legnagyobb alapanyaggyártó termékfejlesztője. A lilakáposztás döbbenet úgy született, hogy sorra vették az egészségesnek gondolt, de desszert-alapanyagként eddig nem használt zöldségeket. Így esett a választás először a fehér káposztára. Önmagában azonban nem ad elég komplex ízvilágot, a tormaival viszont létrejött egy édesbe hajló zöldséges íz. Végül pedig azért, hogy látványosabb legyen, a fehér színűt lilakáposztával tökéletesítették.

A popcorn esetében a karamellás pattogatott kukorica ízvilága tárul fel, a bolero többféle piros bogyós gyümölcsből készülő specialitás, a máglyarakás pedig a klasszikus magyar desszert hatását kelt. Idén biztosan még népszerűbbek lesznek a „mindenmentes” fagyik, mert évről-évre egyre többeket érintenek az egyes összetevők okozta ételallergiák. A különféle szirupok és édes mártások divatja is változik: manapság a legkedveltebb a rebarbarás és az édes balzsamcetes.

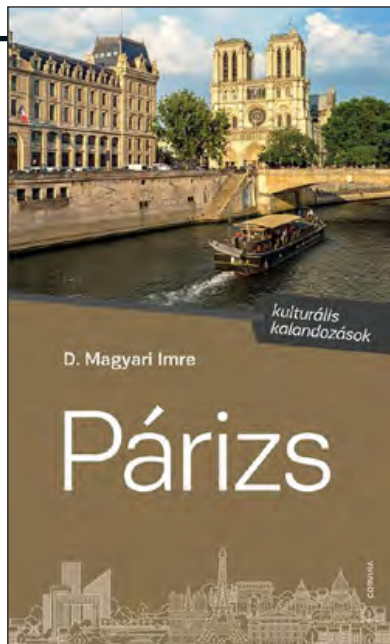


KÖNYVJELZŐ

D. Magyar Imre Párizs - kulturális kalandozások

Corvina Kiadó • 3 990 Ft

□ D. Magyar Imre Párizs-kalauza méltó párja nagy sikerű Bécs-könyvének: a város régi rajongójaként könnyed stílusban avatja be olvasóit annak számtalan titkába. Együtt kószálva vele a Szajna bal partjának és a jobb partjának történelmi negyedeiben – például a Szent Lajos-szigeten, az Eiffel-torony környékén, a Champs-Elysées-n vagy a Montmartre-on – a francia kultúra kimeríthetetlen tárháza tárul fel előttünk. Mesél nekünk régi sanzonokról, szalonokról és emberekről – többek közt *XIV. Lajosról*, *Molière-ről*, *Montesquieu-ről*, *Apollinaire-ről* és az egzisztencialistákról –, oda-odakacsintva az olvasóra, amikor párhuzamok sejlenek fel a mával. A könyvben minduntalan feltűnnek a városban hosszabb-rövidebb időre menedéket találó magyarok is – szellemi jelenlétük különösen otthonossá teszik számunkra D. Magyar Imre Párizsát.



Rozsnyai József

Meinig Arthur

Holnap Kiadó • 9 900 Ft

□ Meinig Arthur a 19. század utolsó évtizedeinek és a 20. század elejének termékeny építész, aki szülőföldjéről és tanulmányainak helyszínéről, Szászországból érkezett Bécsbe, ahol a színház- és palotaépületeiről híres építészpáros, *Fellner* és *Helmer* irodájába került. Az ő egyik főúri megbízásuk révén érkezett Budapestre, ahol letelepedett és a következő két évtizedben a magyar arisztokrácia



Se még, se már. Időszomj. A van: tanulságnak kevés. Benne talán, de ha igen: eredj már.

A torkot egy kéz szorítja láthatatlanul. Fecskék hasítják a szív üvegét, s az út mentén álombeli fák...

Rögeszmerend. Mintha pillangók vernének üstdobot, mégis. Lét-ütemre dobhártyaszakasztó remegés Isten összeszűkülő szeme:

így is jó, ennyi engedmény kijár, a többi úgyis por, hamu, könyvtári kartoték.

Az írás a halandók bosszúja.

legkedveltebb tervezőművésze lett. Mágnesépítészként emlegették korábban, paloták és kastélyok specialistája volt. Reprezentatív városi építkezésein gyakran fordult a barokk és rokokó formái felé, míg vidéki főúri házain a Loire menti kastélyok stílusát részesítette előnyben. Az addig historizáló stílusban alkotó építész élete utolsó szakaszában néhány jelentős szecessziós alkotással gazdagította architektúránkat.

KULTAJÁNLO

Mit vásárolt Jucika?

Nők a szocialista reklámban

Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum • 2018. június 19 – november 4.

□ A Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum retro hangulatú kiállítása a szocializmus időszakának (1949–1989) rekláméletét idézi meg, valamint az ebből kiolvasható női ideálkép, szerepkör változását is. A tárlat a reklám fejlődésének folyamatosságát és dinamikáját mutatja be, mindeközben feltárulnak a szocialista kereskedelmi plakátok készítésének „kulisszatitkai”, felcsendülnek a mozgóképes hirdetések közismert szlogenjei és dalai. A szocialista reklámtörténet általános ismertetésén túlmenően a kiállítás tárgyalja azt is, hogy mindebben milyen szerep jutott a nőknek az egyes időszakokban, és a nőket ábrázoló reklámok milyen társadalmi szerepek lenyomatai. A látogatók választ kapnak arra, hogy „mi mindent vásárolt Jucika”, *Pusztai Pál* grafikusnak a *Ludas Matyiban* több évtizeden át megjelentetett figurája, az akkori „modern nő” karikatúrája.



KULTAJÁNLO

PIM Nyári Fesztivál feat. V4 A Petőfi Irodalmi Múzeum szabadtéri nyári fesztiválja

Petőfi Irodalmi Múzeum •
2018. június 15 – 30.

Itt élünk egymás szomszédságában: csehek, szlovákok, lengyelek és magyarok, együtt élünk át diktatúrát, és együtt örültünk a szabadságnak. A PIM idei, június 15-én kezdődő Nyári Fesztiválja a művészet segítségével erősíti ezt a közösséget: dzsesszkoncertek helyszíne lesz a kertben felállított, szabadtéri színpad, színházi estek is várhatók, s végül komolyzenei hangversenyek zárják a kéthetes fesztivált. Az idei Múzeumok Éjszakáján a Károlyi-palota az a hely, ahol érdemes eltévedni a múlt labirintusában, hiszen a kijáratoknál nem az álomból ébredés csalódottsága, hanem az emlékek elevensége és szertelensége kíséri a látogatókat. Például a Balaton, „régii nyarakon”, langyos sörrrel (azért azt nem), lán-gossal (a forró bódé mögött esetleg írók konspirálnak családgyesítésről retro fürdőruhában), és a vízparton bolyongó Bagaméri elátkozott vaníliafagyaltjával. Csönd, az nem lesz (este 10-ig természetesen), a tánczenétől a silent discóig minden elképzelhető. *Sajó László* és alkalmi társulata például szentivánéji színdarabot ad elő. Aki a dizájncenter stand up-ja után *Szabó Magda* élete és a többi kiállítás – Arany, Petőfi, Spiritizmus – anyagára épülő irodalmi kérdésekkel mérettetné meg magát a kvízmeisterrel, vagy asztalt táncoltatna a lassan kihunyó csillárok alatt, miután a Garázsvásárban megvette azt a műtyűrt a kispolszki lengyel piacról, amire régen vágyott, az éjszaka csendjében felolvasásra és harmonikaszóra fújhatja szalmaszálon a színes szappanbuborékokat a másnap örömére.



KULTAJÁNLO

Szívmengető történetek a múltból Múzeumok Éjszakája a Vármúzeumban

Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeum • 2018. június 23., 16.00 – 01.00 óráig

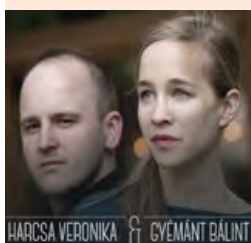
A Vármúzeum tavaszi időszaki kiállítása a „Szívmengető középkor” a régmúlt, talán már nagyszüleink számára sem ismert történeteket, meséket idéz fel kályhacsempéken. Ezen az estén a régmúlt mellett a közelmúlttal is találkozhatnak kicsik és nagyok.

16.00–17.30 Oldtimer autók az Oroszlános udvarban

17.00–19.00 Tervezzünk és készítsünk kályhacsempét!

18.30–19.15 *Harcsa Veronika* és *Gyémánt Bálint* koncertje

19.30–21.00 da Vinci élményóra gyerekeknek



HARCSEA VERONIKA & GYÉMÁNT BÁLINT

Az éjszaka folyamán a múzeum összes kiállítását tárlatvezetéssel tekinthetik meg az érdeklődők. Jegyek már elővételben kaphatók a múzeum pénztáráiban. *Részletes program:* www.btm.hu, www.muzej.hu

KULTAJÁNLO

Julian Rosefeldt: Manifesto 13 csatornás filminstalláció

Magyar Nemzeti Galéria • 2018. augusztus 12-ig

Julian Rosefeldt 2015-ben készítette el nagyszabású filminstallációját, amely a 20. század művészetére oly jellemző manifesztumok világát idézi fel. Ezek a kiáltványok a különböző irányzatok, -izmusok felütéseként egy-egy mozgalom kezdeténél születtek, hogy minél élesebben és megkülönböztetettebben hirdessék kiötlőik új és formabontó művészeti elképzeléseit. Rosefeldt munkája ezt a mára divatjamúlt kifejezési formát aktualizálja a jelenben azzal, hogy 12 különböző élethelyzetet képzel el a társadalom legkülönbözőbb rétegeiben, amelyeket egy-egy 10 perc 30 másodperces filmetűdben fogalmaz meg. Ezeknek minden esetben egy kiemelt karakter a főszereplője, melyet a szeniális, Oscar-díjas *Cate Blanchett* alakít. Hol TV-bemondóként, hol szeméttelenen dolgozó munkásnőként, hol punkként, brókerként vagy hajléktalan férfiként jelenik meg a filmkockákon, hogy eljuttassa a szereplők életét. Mindeközben a monológok, amelyeket mond, Julian Rosefeldt művészeti kiáltványokból összeállított szövegmontázsai, amelyek egyedi értelmet adnak a bemutatott élethelyzeteknek.

A sötét térben elrendezett vetítőkészletnek a felfedezés lehetőségét adják a nézőnek. A térben sétálva és leülve egy-egy vászon elé, észreveszi, hogy a filmek egy ponton összezsengenek, és egyedi kórúsként egy síkra emelik a teljesen eltérő egzisztenciájú szereplőket. Mindezt *Cate Blanchett* kimagasló szintű játéka varázsolja felejthetlenné és teszi egy kiállítótér különleges élményévé, amely egyszerre szól a mozgóképről, a színházról és a képzőművészet jelenkori útjáról.



RECENZIO

Siklóssy László: Az országgyűlési beszéd útja

Buza Péter

□ Hatalmas kötet, hatalmas vállalkozás volt annak idején. De Siklóssytól az ilyesmi nem szokatlan. Talán elég ennek bizonyítására három-kötetes monográfiája, A magyar sport ezer éve című monumentális munka. S hogy ki az a művelődéstörténész, aki sokágú munkássága részeként Budapestről is izgalmas, adatgazdag alkotásokat adott a história iránt érdeklődők immár legalább három nemzedékének a kezébe – hogy csak történeti kézikönyvét, a Hogyan épült Budapest? című, hasonló kiadásban is megjelent művét említsem –, arra ugyancsak az ő neve az adekvát válasz.

De ha már itt tartunk, ünnepeljük együtt, ha bármely fontos és a közműveltség tematikai hátterét jelentő vagy gondozó intézmény vállalkozik arra, hogy elődei könyvben megtestesülő munkásságát újra közre bocsássa, hozzáférhetővé téve azok számára is, akik – jelen esetben – nem férhettek hozzá. 1939, amikor Siklóssy Lászlónak ez a munkája megjelent, kis híján nyolcvan éve íratott az aktuális naptárra – bizony a régmúlt. A haszon, hogy most újra találkozunk ezzel a monumentális művel, újra kézzelfogható. Köszönhetően az Országház kiadónak, amely – mint a fülszöveg elárulja – ezzel a publiká-



cióval sorozatot nyitott, a jövőben további munkák jelennek majd meg Az országgyűlés emlékei sorozatcímen.

Mindenki, aki elgondolkozik azon, volna-e létjogosultsága egy, a piacon megélni törekvő könyves cégnek, azonnal eljut a következtetéshez: ilyen ajándékot azok működésétől aligha remélhetünk. Siklóssy műve tulajdonképpen az 1868-ban alapított Parlamenti Gyorsíróiroda története – amely intézménynek ő egy időben megújító, fontos vezetője volt. Két kérdéskör hazai történiáját, azok átlomlásait járja végig, a parlamenti munka hiteles megörökítésének, illetve nyilvánosságának zezugos fejlődéstörténetét rajzolva meg, máig érvényes tanulságokkal.

De aki nem feltétlenül ezekben a gondolatkörökben keresi annak racionális hasznát, hogy tanulmányozza a munkát, az sem csalatkozik. Másfél ezer nevet tartalmaz a monografikus igényű, ugyanakkor sok részletében olvasmányos mű névmutatója. Találtam azonnal kettőt, s nem csak egy pillanatra álltam meg, hökkenten, sőt, örömmel. *Márki-Zay Lajos*éra csak rácsodálkoztam:

parlamenti tudósító volt egy időben, Siklóssy nyolcszor említi. *Kozma Bernádt* pedig felfedeztem. Ahogy egy csoportképen, az egyik illusztráción, őt s a feleségét, *Austerlitz Zelmát*. Kozmának hajdan gyors- és gépiróiskolája volt az Iskola utcában, s gyermekeként ott, Budán nőtt fel fiuk, *Kozma József*, a Hulló falevelek világhírű zeneszerzője. (Ha a dallamszerzőhöz köthető dokumentumok közlésében eljutok majd odáig itt a lapban, szólok majd a felmenőiről is.)

Az újrakiadott opus szűkszavúságában is vonzó, érdekes és informatív bevezető tanulmányát *Hidvégi Violetta* főlevéltáros fogalmazta, Siklóssyról kortársaink közül ő tud a legtöbbet. Lévén szerzője-szerkesztője a Siklóssy László – Repülőhíddal a Városligetbe című, a Nagy Budapest Törzsasztal műhelyében, 2015-ben megjelent tanulmányának és szöveggyűjteménynek.

Hogy aztán – ha bárki vonzó lehetőségnek látná, amit én, hogy forgassa ezt a kötetet – azt kérdezné, hogyan s miként juthat hozzá, kissé ünneprontó mondatdal kényszerülök lezárni a méltatást. Igazán sajnálatos, hogy mind a mai napig nem alakult ki a gyakorlata annak, hogy vásárolhatja meg közönséges handó azt a könyvet, amit kiadója nem kereskedelmi céllal hozott a világra.

KULTAJÁNLO

Irány a Levéltár!

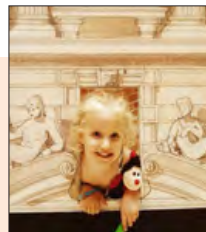
Múzeumok Éjszakája Budapest Főváros Levéltárában

Budapest Főváros Levéltára • 2018. június 23., 16.00 – 23.00 óráig

□ Budapest Főváros Levéltára 2018-ban is csatlakozott a *Múzeumok Éjszakája* országos programsorozathoz, és változatos programokkal várja az érdeklődőket. Érdekl, mit csinálnak a levéltárosok? Szeretne betekintést nyerni a kulisszák mögé? Jöjjön el és ismerje meg Budapest Főváros Levéltárát! Levéltári sétákkal, levéltárpedagógiai foglalkozással, gyereksarokkal várjuk a látogatókat, valamint még megtekinthető – egyénileg vagy kurátori vezetéssel – a Városliget történelmét bemutató időszakos kiállításunk, A Liget egykor.

Címünk: 1139 Budapest, Teve utca 3-5.

Részletes program: www.bparchiv.hu, www.muzej.hu



BUDAPEST

Lapszámaink az alábbi helyeken vásárolhatók meg:

- **Kiadónkban** Summa Artium Nonprofit Kft., Bp., V., Honvéd utca 3., V. emelet 13., munkanapokon 9–16 óra között, Telefon: +36-1 318-3938
- **az Írók Könyvesboltjában** Bp., VI., Andrassy út 45.
- **a Budapest Antikváriumban** Bp., IX., Üllői út 11-13.
- **a FUGA Budapesti Építészeti Központban** Bp., V., Petőfi Sándor utca 5.
- a budapesti **Relay és Inmedio** üzletekben

SZÍNKRITIKA

A valóság esetlegességei

Zappe László

□ **Vannak (vagy csak voltak?) korok, amikor a szín-
házcsinálók tudták (vagy tudni vélték?), hogy mit
kell csinálniuk. Nagyjából egységes elvek vezérelték
őket, volt a kornak stílusa, amit mindenki követett, vagy
ami ellen lázadt, amit meg akart változtatni, amitől el
akart térni. Lényegében mindegy, de ahhoz képest ha-
tározta meg magát. Száz éve állítólag még volt nemzeti
színházi és vígszínházi stílus. Legalábbis a pesti szín-
játszás csúcsein. Egyikből a másikba átszerződni vi-
lágnézeti váltásnak számított. Aztán volt idő, amikor
az igényesség, a szellemi frissesség, az erős munkamor-
rál szinte maga is lázadásnak számított a berögződött
rutin ellen. A szocialista rendszerben pedig az ilyesmi
még politikai színezetet is kapott. Ami természetesen
munkahelyi kellemetlenségekkel, de egyúttal népsze-
rűséggel is járt. Kaposvár, majd a Katona példájára még
sokan emlékezhetnek, vagy legalábbis hallhattak a het-
venes-nyolcvanas évekből.**

Ma nincs sem követendő, a közönségtől kikövetelt kor-
stílus, sem hivatalos elvárás. Legalábbis egyelőre és sze-
renciaire.

A lényeg azonban a formai és tartalmi elbizonytalanodás. Ez pedig bizonyára még fokozza is az utóbbi száz
esztendőben amúgy is jóformán kötelező, mondhatni
mániákus külső és belső újítási kényszert. Az újításnak
pedig két jól bevált módja van. Csak hogy az egyik, az
éppen érvényben, divatban lévő formák szétverése alig-
ha járható, amikor már minden forma romokban hever.
A másik út a valóság vizsgálata, felfedezése, vallatása.
Folyik is ez már több évtizede. Az elmúlt napokban pe-
dig néhány látványos példájával találkozhattunk.

Ilyen volt a Hatszín Teátrumban bemutatott Second Life
avagy Két életem című produkció, amelyben lényegében
az Alkal Máté Trupp ezúttal öt főre szűkített, mondhat-
ni válogatott csapata vallott magáról. Hatodik osztály-
társuk, *Dömötör András* rutinban kimerülő rendezésében
Járó Zsuzsa, Kovács Patrícia, Mészáros Máté, Ötvös András

és *Sruff Milán* bányászik nagy buzgalommal a múltjában, az emlékeiben, no meg a vágyaiban, amelyekre a cím utal. Az előzetes szerint „*öt fiktív élettörténet jelenik meg, és ezekben találkoznak egymással az alkotók valós vagy elképzelt alteregói*”. Hangsúlyoznám, hogy fiktív, ha biztos lehetnék benne, hogy mennyire az. Márpedig a műfaj trükkje és sikerének titka is alighanem éppen az, hogy nem tudhatjuk, hol végződik a valóság, és hol kezdődik a kitalálás, vagy szebben mondva, a művészi alakítás. Vannak történetek, amilyeneket nem lehet kitalálni, de vannak közhelyes, mindennapos esetek is, vegyesen. Az egész leginkább mintha *Máté Gábor* 2003-ban végzett, majd minden nyári zsámbéki attrakív műsoraival rövidesen elhíresült osztálya szokásos évi produkcióinak melléklete lenne. A problémáim is hasonlóak vele. Mint tudjuk, első zsámbéki fellépésük, a Migrénes csirke sikerén fölbuzdulva elhatározták, hogy minden évben létrehoznak egy produkciót, amelynek témája az osztály egy-egy tagjának élettörténete. Eleinte szürreális humorukkal, később mindinkább intimpistáskodó bennfenteskedésükkel tűntek ki ezek az egyre nagyobb érdeklődést keltő és egyre nagyobb sikert arató estek, amelyek be is költöztek a rakétabázisból a Jurányiba, ahol egyre nagyobb érdeklődést keltenek. Csak, ahogy az lenni szokott, a siker növekedésével egyenes arányban csökken az igényesség, az önkontroll, az eredetiség. Az élet esetlegessége így végül tartalmi és formai esetlegességgé jelenik meg.

És ugyanez a bajom a Katona új produkciójával, a Kamrában bemutatott Ürgékkal is. Ennek a férfieleteket, -sorsokat, magatartásformákat bemutató anyaga is a valóságból vétetett, mégpedig interjúk, önvallomások formájában. Itt is rengeteg közhely közt akad itt-ott egy-egy olyan eset, amit nem lehet kitalálni. És persze *Pelsőczy Réka* jól kitalált rendezői szisztémájában a remek színészek, *Ujlaki Dénes, Szacsavay László, Bán János, Tasnádi Bence, Dér Zsolt, Pálmai Anna, Pálos Hanna* mindent megtesznek, hogy legalább az elbeszélések eredetieknek, szellemeseknek hassanak. De ettől még a történetek súlytalanok maradnak.

KULTAJÁNLÓ

Alkalmi boszorkányegyetem nyílik a múzeumban

Múzeumok Éjszakája a Természettudományi Múzeumban

Magyar Természettudományi Múzeum • 2018. június 23., 20.00 – 01.00 óráig

□ Programunk a Múzeumok Éjszakáján a valóság és misztikum kettősségében telik, s csak éjfélkor derül ki, merre billen a mérleg nyelve. Látogatóink a valóság és a mítosz határán egyensúlyozva küzdhetik magukat végig a természet és az okkult tudományok útvesztőjében, megszerezve a boszorkányképzésen azt a tudást, amellyel alkalmassá válnak az éjféle közös boszorkányidézésre. Vajon tényleg léteznek szellemek? Az estét nemcsak boszorkányokkal, hanem kalózzokkal, régmúlt idők sárkányaival is fűszerezzük. Látogatóink azt is megtudhatják, milyen lehet -25 fokban a sarkvidékek tájait járni, megismerhetik azt az állatot, aki soha nem látja a napvilágot, és beléphetnek a virtuális valóság világába is.



A FEJTELEN SAMPION



vakolat, sitthegek és főleg az építkezéseknél használt kerítések, amelyek csaknem teljesen lehetetlenné teszik az uszoda megközelítését, arra vallanak, hogy a szegény aréna is olyan, mint Déva vára – vagy, hogy egy kortárs eseményt is mondjunk, mint az Ybl-bazár –, amit éjjel raknak, leomlik reggelre és viszont. Pedig a világ legdrágább arénájáról van szó, az ember joggal gondolhatná, hogy legalább egy évet ki kellett volna bírnia. (Az már csak hab a tortán, hogy a vele szimbiózisban élő Dagály uszoda felújítása sincs sehol – pedig erre az évre ígérték –, és hogy az arénát se közelítheti meg civil látogató, merthogy ami működik belőle, azt az állam bérbeadta *Hosszú Katinka* cégének, aki ifjú úszópalánták oktatását végzi ott, jó pénzért. Mit mondjak, van olyan szög, ahonnan ez az egész történet hétmérföldes disznóságnak tűnik.)

Erről persze a szobor nem tehet. Mint ahogy arról se, hogy a talpazatába egy echte vízmérőt építettek, amely 2017 január elseje óta mutatja digitális kijelzőjén, mennyi víz folyt le azóta a Dunán, s ez a mennyiség hány úszómedence, kád, bögre megtöltésére volna alkalmas. Hosszan gondolkodtam, hogy ezt az eredményt hogyan tudták kinyerni naponta változó adatokból, de nem sikerült a megoldás közelébe jutnom. Igaz, nem kell nekem mindent értenem. Felhívom azonban az illetékesek (mondjuk, az alapzat alkotói) figyelmét, hogy a Fővárosi Vízművek a lakossági vízórák hitelességét hétévente lejártnak tekinti, ilyenkor a szerencsétlen fogyasztó új eszközök megvásárlására kényszerül: nem tudom, így van-e a szobortalpazatoknál is, de jó lesz időben felkészülni!

Ami mármost a műalkotást magát illeti, aki ismeri Taubert László munkásságát, annak nem

volt miért meglepődnie. Az ötvenes évei elején járó művész hosszabb ideje ugyanazt a formát variálja, mely valamikor a huszadik század első felében hódított, *Dali* és *Modigliani* korában. Alakjai a figuralitás és nonfiguralitás határmezsgyéjén születnek, erről a dolgozatról például határozottan megállapíthatjuk, hogy ha élőlény lenne, nő lenne, erre utal öles öle s erre utalnak a keblei, igaz, kitárt karjai könyökben csonkoltak és feje sincs egyáltalán. Homorító mozdulata a győzelmi pillanat örömét éppúgy kifejezni hivatott, mint a hátrafejes előtti századmásodpercek megfeszített izmainak állapotát.

Mint látjuk, a címet ily módon akár le is szűkíthetjük, helyesebb volna a „Női hátúszóbajnok rajt előtt”, a túlságosan általános, semmitmondó bajnoknál. (Egy interjúból megtudhatjuk, hogy a művész is sokáig szenvedett a címadással, a szobor már régen készen volt, mikor még nem volt neve, és rengeteg variáció felmerült a végső változat előtt is. Tegyük hozzá: méltán.)

Látszik tehát, hogy Taubert László nem sokat vesződött azzal, hogy a pályázati kiírás rejtelseibe elveszzen (tudniillik volt pályázat is, bár részletei – hányan vettek részt, kik döntöttek s milyen szempontok alapján – ezidőszert nem látszanak publikusnak), nem törte a fejét olyan kérdéseken, hogy milyen lehet egy „figurális alkotás, amely tükrözi a Duna Aréna szellemiségét”, hanem hozta a maga formakészletét, ha tetszik, jó, ha nem tetszik, keressenek mást helyette.

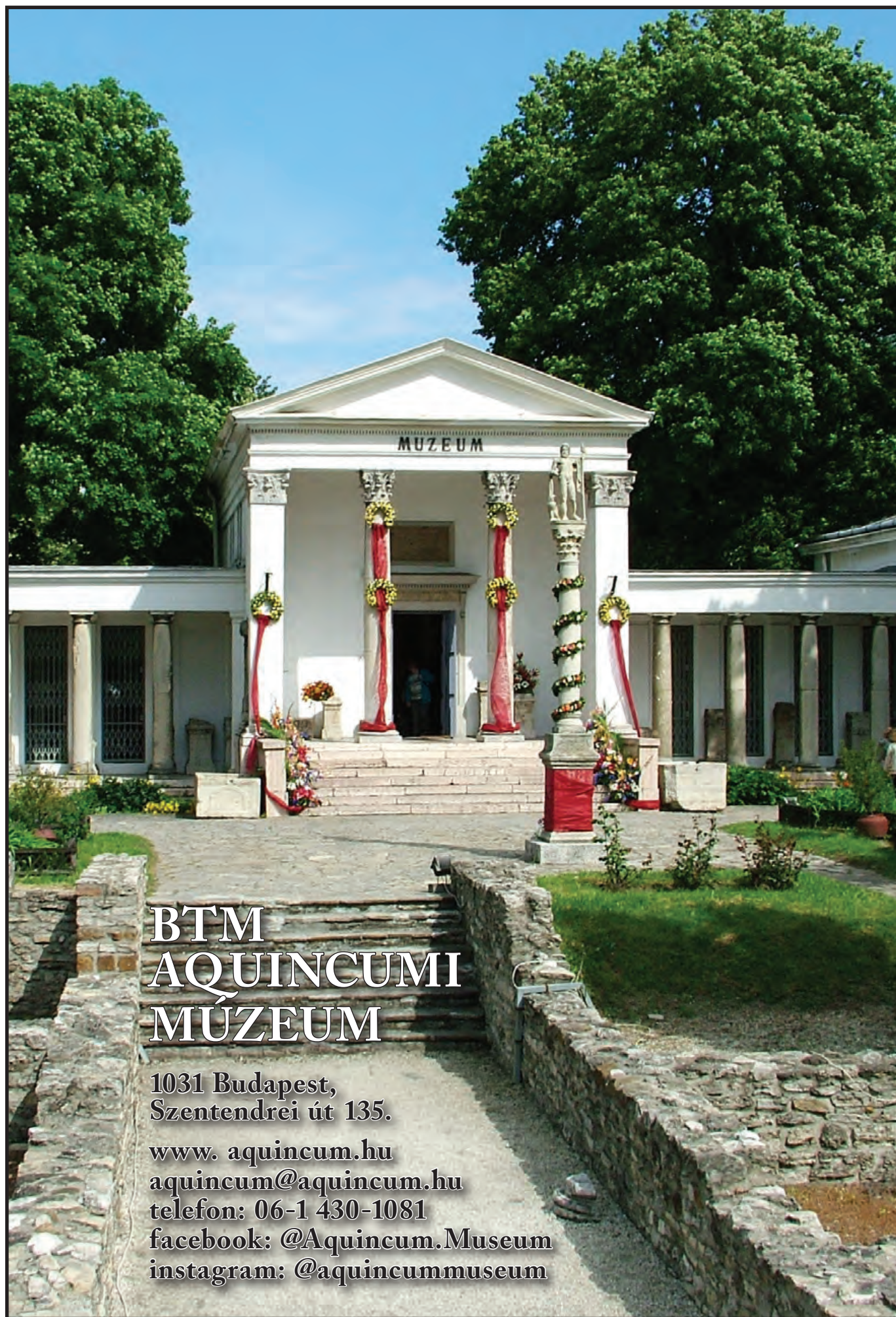
A döntnököknek, íme, tetszett, így készülhetett el időre a 6,8 méter magas, lenyűgöző alkotás, amely messze földön hirdeti a sport nagyszerűségét. Az aréna szellemiségét meg a polírozott alumínium tükrözi vissza, különösen, ha rásüt a nap.

Névjegy: A bajnok XIII. Népfürdő utca 34-36.

Alkotó: Taubert László.
Felállítva: 2017.

A bajnok. Ez a hivatalos címe *Taubert László* monumentális alkotásának, mely a Duna Aréna főbejáratát díszíti, több mint egy esztendeje. Rá is fér a díszítés

szegény arénára, mert igazán nincs jó bőrben. Egészen pontosan nem tudom, mi a csudát csinálnak vele, mert valahányszor arra járok, éppen semmit, de a sok félbehagyott lépcső, álló



BTM AQUINCUMI MŰZEUM

1031 Budapest,
Szentendrei út 135.

www.aquincum.hu

aquincum@aquincum.hu

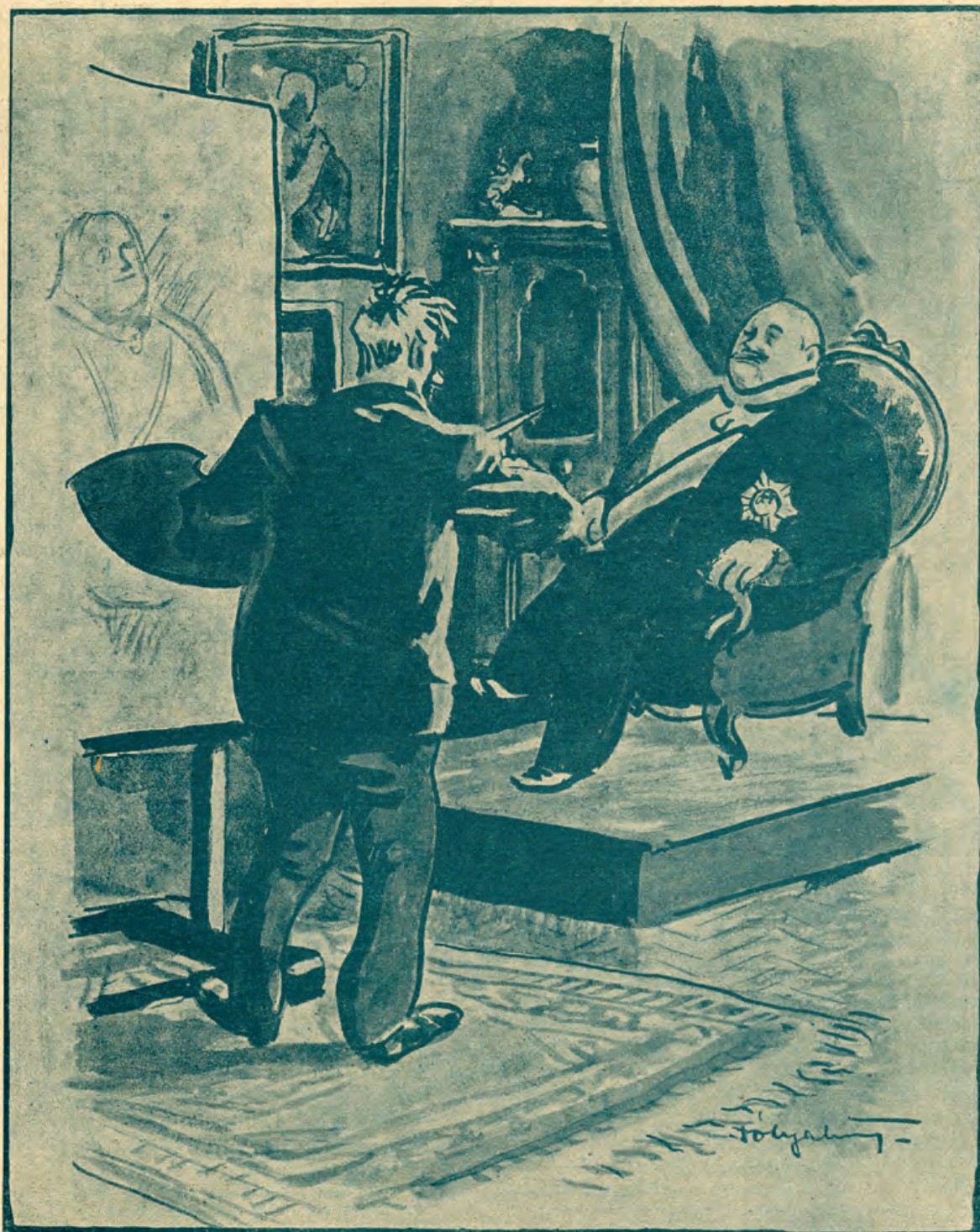
telefon: 06-1 430-1081

facebook: @Aquincum.Museum

instagram: @aquincummuseum

A hadimilliomos érdeme

Pólya rajza



- Igen, művész úr, ezt a kitüntetést a törvényalkotás terén szerzett érdemeimért kaptam.
- Hogyan?
- Rólam alkották az árdragítási törvényt.